

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Adéla Wiesnerová

Brexit

Dopady vystoupení z Evropské unie na Spojené království

Bakalářská práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. Marek Daniel Ph.D., M. A.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 15. 12. 2016

Adéla Wiesnerová

Na tomto místě bych chtěla upřímně poděkovat **Doc. Danielu Markovi, Ph.D., M.A.** za jeho odborné vedení, cenné připomínky a rady, které napomohly k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	5
1. Vývoj britského postoje k evropské integraci.....	12
1.1. Od druhé světové války po vstup do EHS	12
1.2. Od vlády Margaret Thatcherové po vznik EU	16
1.3. Proces vyjednávání trvalých výjimek z práva EU	18
1.4. Od vlády Davida Camerona po referendum o vystoupení	21
2. Vývoj postoje britských politických stran a veřejnosti k ES/EU.....	24
2.1. Konzervativní strana	24
2.2. Labouristická strana	27
2.3. Liberálně demokratická strana	29
2.4. Skotská národní strana	31
2.5. Strana nezávislosti Spojeného království.....	32
2.6. Britská veřejnost	33
3. Možné dopady vystoupení z EU na Spojené království ve vybraných oblastech	36
3.1. Aktuální situace.....	36
3.2. Modely dohod s EU	37
3.2.1. <i>Norský model</i>	38
3.2.2. <i>Švýcarský model</i>	39
3.2.3. <i>Turecký model</i>	39
3.2.4. <i>Členství ve Světové obchodní organizaci</i>	40
3.3. Dopady vystoupení Spojeného království z EU na vybrané oblasti	40
3.3.1. <i>Ekonomika a obchod</i>	40
3.3.2. <i>Imigrace</i>	43
3.3.3. <i>Mezinárodní vliv</i>	45
3.3.4. <i>Vnitřní stabilita</i>	47
Závěr	50
Literatura	53
Seznam zkratk	69
Abstrakt	70
Abstract.....	70

Úvod

Spojené království již od počátku evropské integrace upřednostňovalo mezivládní ekonomickou spolupráci mezi jednotlivými evropskými zeměmi před vznikem nadnárodního politického uskupení. Z historického hlediska lze britský postoj vysvětlit preferováním vztahů se zeměmi Commonwealthu a Spojenými státy americkými před rozvojem nových kontaktů s kontinentální Evropou. Již první žádost o vstup do Evropského hospodářského společenství (dále EHS) byla motivována předpokládaným zlepšením ekonomické situace ve Spojeném království. Postupná politická integrace, podporovaná především ze strany Francie a Německa, byla Velkou Británií přijímána s obavou o ztrátu vlastní suverenity. Znepokojení vlády nebylo zmírněno ani po vyjednání trvalých výjimek z evropského práva, které měly za cíl chránit britskou nezávislost a tamní legislativu.

Hlavními příčinami nespokojenosti občanů ve Spojeném království byla především prohlubující se integrace, ztráta vlivu národních vlád, rozsáhlá migrační krize a stále semknutější eurozóna nerespektující zájmy států, jež nejsou její součástí. Rovněž sílily hlasy euroskeptických politiků, kteří požadovali vystoupení Spojeného království z Evropské unie (dále EU). Po vítězství Konzervativní strany v parlamentních volbách v roce 2015 bylo jisté, že se referendum o setrvání Spojeného království v EU uskuteční, jelikož jeho vyhlášení bylo součástí volebního programu konzervativců. Před samotným referendem proběhl summit v Bruselu, na kterém tehdejší premiér David Cameron interpretoval požadavky, jež by měly přispět k reformě EU a posílení vztahu mezi Uníí a Spojeným královstvím. Přestože byly vyjednány ústupky zaručující Velké Británii větší suverenity, možnost konkurenceschopnosti a upravení vztahů v oblasti ekonomiky a volného pohybu osob, britští voliči přesto dali najevo svou nespokojenost s evropskou politikou a rozhodli se pro možnost brexitu (neboli ukončení členství v EU).

Spojené království se po červnovém referendu ocitlo ve zcela unikátní situaci, jelikož doposud, i přes sílící euroskeptickou náladu, žádný stát nežádal o vystoupení z EU. V současné době závisí pouze na schopnostech evropských a britských vládních představitelů, kteří vyjednávají podmínky vystoupení a budoucí spolupráce mezi oběma stranami. Dokud nebudou uzavřeny nové dohody s EU mezi jednotlivými členskými státy, další politický a ekonomický vývoj Spojeného království lze pouze odhadovat.

Tématem bakalářské práce je tedy problematika vystoupení Spojeného království z EU, se kterou je neoddělitelně spjatý vývoj vztahu Velké Británie k evropské integraci.

Podstatné jsou i postoje britských politických stran k evropské integraci a rovněž k samotnému brexitu, jelikož právě ony byly hlavní příčinou vyhlášení referenda. V neposlední řadě je důležitá analýza možných dopadů vystoupení Spojeného království z EU na předem dané oblasti fungování státu s poukázáním na další vývoj této ostrovní země.

Výběr tématu bakalářské práce byl ovlivněn několika faktory. Především se jedná o aktuální problém, jenž může být příčinou změny poměrů v evropském i celosvětovém měřítku. Brexit může zapříčinit izolaci Spojeného království, které se obává nejenom kontinentální Evropa, ale i větší část britské veřejnosti. Současná situace je rovněž ukazatelem nespokojenosti britské společnosti s aktuálním stavem v EU a se směrem jejího vývoje. Je tedy pravděpodobné, že se po brexitu změní poměry nejenom uvnitř Unie, především však nově vzniklá situace ovlivní vývoj celého Spojeného království. Britský příklad se může rovněž stát „inspirací“ pro další členské státy, ve kterých politici upřednostňují proti-evropskou rétoriku a neztotožňují se současnou politikou EU.

Cíle práce, výzkumné otázky

Zejména kvůli svému významu pro budoucí vývoj Spojeného království byly pro tuto bakalářskou práci vybrány čtyři oblasti fungování státu (ekonomika a obchod, imigrace, mezinárodní vliv a vnitřní stabilita), u kterých je analyzován předpokládaný vývoj po ukončení členství v EU. Před samotným referendem byly vlna nových imigrantů a otázka výše britského příspěvku hlavními tématy podporovatelů i odpůrců vystoupení Spojeného království z EU. Zastánci brexitu argumentovali tím, že díky ukončení přispívání do evropského rozpočtu a snížení počtu migrantů se zlepší celkový stav britské ekonomiky. Odpůrci brexitu naopak předpokládají úpadek britského hospodářství, oslabení libry a nedostatek pracovní síly, kterou nyní zajišťují migranti. Ztráta mezinárodního vlivu či vyjednání výhodnějších bilaterálních dohod je rovněž téma, které rozděluje britskou společnost. Pro Spojené království je v tomto období velmi důležitá vnitřní stabilita státu. V červnovém referendu hlasovaly jednotlivé členské země rozdílně, lze tedy předpokládat, že především Skotsko a Severní Irsko budou mít výhrady k procesu ukončení členství v EU. Rovněž existuje možnost konání dalšího referenda, které by svým výsledkem mohlo narušit jednotnost celého Spojeného království. Cílem této bakalářské práce je tedy analýza dopadů brexitu na Spojené království v předem určených oblastech fungování země. Uvedené predikce dalšího vývoje jsou podloženy odbornými studiemi, které se daným tématem zabývají.

V souvislosti se stanoveným cílem byly zvoleny následující výzkumné otázky:

1. *Do jaké míry lze dopady vystoupení Spojeného království z EU hodnotit negativně?*
2. *Jaká existují pozitiva vystoupení Spojeného království z EU na základě analýzy ze třetí kapitoly?*

Časové, obsahové a geografické vymezení práce, použitá metodologie

Spojené království má velmi specifickou geografickou polohu, která mu umožnila vytvořit si pevné vazby k různým částem světa. Lze tedy pochopit snahu o zachování suverenity, která je v britské společnosti dlouhodobě zakořeněna. Historické okolnosti rovněž zapříčinily nezávislost britského parlamentu, jež se rozchází se supranacionálním konceptem EU. Zmíněné skutečnosti ve své podstatě předurčily problematický vztah Spojeného království k evropským integračním uskupením.

V posledních letech se EU mnohem více snažila propojit jednotlivé evropské země a vytvořit semknutou Unii, která by zahrnovala všechny oblasti mezinárodní spolupráce. S tímto vývojem ovšem nesouhlasilo Spojené království, které sice využilo možnost vyjednat si trvalé výjimky z evropského práva, přesto stále nebylo spokojené s dalším směřováním EU. Z těchto důvodů bylo vyhlášeno referendum, v němž se britští občané rozhodli pro ukončení členství v Unii.

Geograficky se práce zaměřuje na oblast Spojeného království, které zahrnuje Anglii, Skotsko, Wales a Severní Irsko. První kapitola, která se zabývá vývojem vztahu Spojeného království k evropské integraci, má velmi široké časové rozpětí. Po konci druhé světové války se evropské mocnosti snažili zajistit mír tím, že podněcovaly tvorbu společných evropských projektů, avšak až do roku 1973 bez účasti Spojeného království. Dále je v kapitole nastíněn celý vývoj vztahu mezi Spojeným královstvím a Evropským společenstvím (dále ES)/EU, který byl ukončen v červnovém referendu. Druhá kapitola popisuje vývoj postojů britských politických stran a veřejnosti k členství v EU. Závěrečná část práce analyzuje dopady vystoupení Spojeného království z EU, a proto ji lze časově vymezit rokem 2016. Časově je tedy práce zaměřená na období od roku 1945, kdy započala evropská integrace, až do současnosti.

Předkládaná bakalářská práce je z metodologického hlediska jedinečnou případovou studií, jež rozebírá dané téma právě pro jeho teoretickou výjimečnost. Jejím cílem je komplexní analýza fenoménu, pomocí které lze dospět k určitému závěru. Jedinečná případová studie může v budoucnosti být základem pro novou teorii či

obecnější uvažování. Zkoumaný děj je rovněž časově (v tomto případě období let 1945–2016) a geograficky (oblast Spojeného království) vymezen. Tato práce tedy komplexně zkoumá celkový vývoj postojů Spojeného království k evropským integračním uskupením, který vedl až k ukončení členství v EU. Rovněž představuje dopady brexitu na budoucí vývoj Velké Británie mimo Unii.

Analýza literatury

Literatura použitá v této bakalářské práci se skládá především z monografií, tematických studií, vládních dokumentů Spojeného království, projevů britských politiků a dat z výzkumů IPSOS Mori a Eurobarometr, aktuální situace je v práci zachycena především pomocí článků ze zpravodajských serverů (BBC, The Financial Times, The Guardian).

Pro první kapitolu jsou stěžejní především publikace od Johna W. Younga *Britain and European Unity*, *The Making of Eurosceptic Britain* od Chrise Gifforda a *Britain and European Integration, 1945 – 1998* od autorů Davida Gowlanda a Arthura Turnera, které podrobně rozebírají vztah Spojeného království k evropské integraci. V publikacích je zachycen jeho vývoj i sílící euroskepticismus, který se rozmohl především po komplikacích spojených se vstupem Velké Británie do ES. Pro další část kapitoly byly použity články od Davida Ramira Troitiña s názvem *Margaret Thatcher and the EU a Europe and United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: a peculiar relationship* od Stefano Pillota, které svým obsahem nastiňují problémy, jež Spojené království muselo řešit po vstupu do ES. Trvalé výjimky z evropského práva, které si Spojené království vyjednalo, pro zachování alespoň částečné nezávislosti jsou uvedeny především v britských vládních dokumentech vytvořených House of Lords a House of Commons. Dále je tato problematika publikována v článcích Simona Bulmera s názvem *New Labour and the European Union 1997-2007* a *Schengen Agreement: A Short History* od Charley Colemana. Závěrečná část kapitoly je tvořena především analýzou od Juha Jokely nesoucí název *David Cameron's European Policy* a dílem od Gavina Thompsona *European Financial Stabilisation Mechanism*. Celá první kapitola je rovněž doplněna informacemi z publikací od Anthony Forstera *Euroscepticism in Contemporary British Politics* a *Policy-Making in the Treasury* od Matthew Smitha. Obě dvě monografie se zabývají především sílícím euroskepticismem, který ve Spojeném království měl výrazný vliv na směřování britské politiky.

Druhá kapitola představuje postoje pěti britských politických stran a veřejnosti k otázce členství v ES/EU. Nejčastěji je v textu zastoupena publikace *Party attitudes towards the EU in the member states: parties for Europe, parties against Europe* od autorů Giacomu Benedetta a Diega Varely, ve které jsou podrobně popsány britské politické strany i jejich vývoj v průběhu 20. století. Názory politických stran na danou problematiku lze nalézt v publikaci *Britain for and against Europe* od autorů Davida Bakera a Davida Seawrighta, jež mimo jiné obsahuje analýzy britského postoje k Evropě podložené výzkumem a stanoviska jednotlivých politických stran, občanských sdružení, obchodních unií a médií. Přínosná je rovněž publikace *Britain in the European Union Today* od Duncana Waltse a Colina Pilkingtona, která zobrazuje vliv evropské integrace na britské občany i politiku. Další publikace od Stephena Ingleho s názvem *The British party system* je detailním popisem vývoje britského politického systému včetně postojů jednotlivých politických stran. Velmi přínosné jsou oficiální stránky Konzervativní strany, Labouristické strany, UKIP, SNP a Liberální strany, kde je sdílen jejich politický program i přístup k plánovanému referendu. Dále budou v textu použity úryvky z oficiálních projevů lídrů politických stran. Postoje britské veřejnosti nejlépe mapují pravidelné průzkumy společností, jako jsou IPSOS Mori či Eurobarometr. Pro tuto část práce jsou rovněž velice přínosné články z periodik The Economist, BBC News, The Financial Times.

Závěrečná kapitola především přibližuje aktuální situaci ve Spojeném království. K tomuto záměru budou využita periodika, jako jsou The Financial Times a zprávy z BBC News. Vystoupení dané Lisabonskou smlouvou je vysvětleno ve zprávě, státního tajemníka pro zahraniční věci a záležitosti Commonwealthu, přednesené parlamentu pod názvem *The process for withdrawing from the European Union* z února letošního roku a zpráva Evy-Marie Poptchevy z briefingu Evropského Parlamentu s názvem *Article 50 TEU: Withdrawal of a Member State from EU* rovněž z roku 2016. Jelikož možné následky vystoupení se budou odvíjet od dojednaných (bilaterálních) smluv, jsou v kapitole uvedeny již existující modely mezinárodních dohod, které by teoreticky mohli britští vládní činitelé aplikovat i na případ Spojeného království. K vypracování této části byly asi nejužitečnější zprávy jak od Jean-Clauda Pirise, *If the UK votes to leave: The seven alternatives to EU membership*, a rozbor dané problematiky přednesený britskému parlamentu v březnu 2016 pod názvem *Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union*. Nápomocná byla rovněž i analýza Dr. Gregora Irwina, *Brexit: the impact on the UK and the EU*, ve které autor zhodnotil

nabízené alternativy. Vyjadřuje se zde i k možným následkům vystoupení z Unie, a proto byl tento článek využit i v hlavní části kapitoly o možných dopadech brexitu. V ní jsou kromě odborných publikací předneseny názory zastánců nebo odpůrců členství v EU. Z hlavních zdrojů je nutno zmínit publikaci Bena Clementse *IEA Brexit Prize: Britain outside the European Union*, která nabízí podrobný rozbor dopadů na jednotlivé oblasti fungování státu. Neméně důležitá, ale více ekonomicky orientovaná, je publikace *The economic consequences of leaving the EU*, která byla vyhotovena trojicí autorů, Johnem Springfordem, Simonem Tilfordem a Philipem Whytem. Podrobný rozbor nabízí i zpráva z Dolní Sněmovny britského parlamentu vypracována Dominicem Webbem a Matthewem Keepem s názvem *In brief: UK-EU economic relations*.

Struktura práce

První kapitola reflektuje vývoj Spojeného království po druhé světové válce až po červnové referendum, ve kterém se britští občané rozhodli pro vystoupení z EU. Je rozdělena do čtyř částí, které představují jednotlivá období vývoje britského postoje k evropské integraci. V této kapitole je uveden problematický vstup Spojeného království do EHS, ke kterému došlo v roce 1973, dále jsou zde zmíněny komplikace, jež následovaly vzápětí po vstupu do Společenství. Další část kapitoly se zaměřuje na výhrady, které měla Velká Británie k novým smlouvám a s tím související vyjednání trvalých výjimek z evropského práva. Poslední část se věnuje vládě Camerona a jeho výtkám k fungování EU, které dospěly až k referendu o setrvání Spojeného království v EU.

Druhá kapitola a sekundární část práce nastiňuje postoje pěti britských politických stran k otázce setrvání Spojeného království v EU a rovněž se zabývá jejich postojem k ES/EU. V kapitole jsou představeny následující politické partaje: vládní Konzervativní strana, druhá nejsilnější Labouristická strana, Skotská národní strana, Liberální demokraté a Strana nezávislosti Spojeného království, jejichž výběr byl proveden na základě důležitosti a vlivu na tvorbu britské politiky. Konzervativní a Labouristická strana jsou dvě nejsilnější strany, které lze ve Spojeném království nalézt. Svými názory se většinou diametrálně liší, avšak v postoji k vystoupení Spojeného království z EU jsou jejich oficiální stanoviska totožná. Liberální demokraté jsou třetí nejsilnější stranou ve Spojeném království, která mezi lety 2010-2015 vládla v koalici společně s konzervativci. Její postoj k EU je proevropský stejně jako u Skotské národní strany. Ta

má ve Spojeném království sice menší podporu než výše zminěné partaje, přesto se jedná o nejlivnější stranu ve Skotsku. Strana nezávislosti Spojeného království byla vybrána zejména kvůli svému silnému protievropskému zaměření a neutuchající agitaci za vystoupení Spojeného království z EU. Poslední část kapitoly se zabývá postojem veřejnosti k brexitu, je zde uveden i částečný vývoj postojů britských občanů k této problematice.

Třetí kapitola se zabývá především analýzou možných dopadů vystoupení z EU na Spojené království. Nejdříve je zde představena aktuální situace, která po červnovém referendu nastala. Poté jsou v kapitole popsány podoby brexitu (*hard a soft*) a vysvětlen článek 50 Lisabonské smlouvy, který umožňuje členskému státu vystoupit z EU. Dále jsou textu uvedeny jednotlivé modely dohod, jenž má EU vyjednané s některými nečlenskými státy. Těchto scénářů dalšího vývoje existuje velké množství. Pro tuto práci byly vybrány tři modely evropských zemí (zejména pro svoji geografickou polohu) a jeden model, jenž by mohl nastat v případě, že by se Spojené království s EU nebylo schopné vyjednat smlouvy o jejich budoucím vztahu. Rovněž jsou v této části práce rozebrány možné výhody a nevýhody, plynoucí z jednotlivých modelů, a zda jsou, nebo nejsou pro vystupující Spojené království atraktivní. Po vystoupení Spojeného království z EU budou ovlivněna různé oblasti fungování státu, avšak pro poslední kapitolu byly vybrány pouze čtyři z nich, které jsou pro funkci a další směřování státu pravděpodobně nejdůležitější. Jedná se o ekonomiku a obchod, imigraci, mezinárodní vliv a vnitřní stabilitu.

1. Vývoj britského postoje k evropské integraci

Spojené království již od počátku evropské integrace preferovalo spolupráci založenou na mezivládním principu s cílem zachování britské suverenity. Kooperace mezi jednotlivými evropskými zeměmi měla ideálně probíhat především v ekonomické oblasti bez snahy o vytvoření politické unie. Následující kapitola se tedy bude zabývat vývojem britského postoje k evropským integračním uskupením od konce druhé světové války, představí komplikace, které Spojené království provázely před i po vstupu do ES a rovněž nastíní britské výhrady k reformním smlouvám, které svým obsahem vytvářely stále těsnější politickou unii. Poslední část následující kapitoly se bude věnovat rostoucí nespokojenosti britské vlády i občanů, jež vyvrcholila vyhlášením referenda o setrvání Spojeného království v EU a následně brexitem.

1.1. Od druhé světové války po vstup do EHS

Od konce druhé světové války zaujímal Spojené království k evropské integraci převážně skeptický postoj. Tehdejší političtí představitelé požadovali mezivládní spolupráci, která byla v rozporu s přáním dalších evropských mocností (především Francie, Německa a zemí Beneluxu¹). Spojené království preferovalo spolupráci suverénních států, které nejsou řízeny kolektivním supranacionálním orgánem (Jones 1996: 9). Pro britskou zahraniční politiku byla prioritou orientace na Spojené státy americké a země Commonwealthu. Důvod neochoty podílet se na evropské integraci lze spatřit v Churchillově formulaci britské zahraniční politiky jako tří vzájemně propojených kruhů. V prvním nejdůležitějším kruhu se nacházely země Commonwealthu, druhý byl tvořen Spojené státy americké a až ve třetím byla umístěná, přesněji nedefinovaná, Spojená Evropa (Gifford 2014: 28).

¹ Belgie, Nizozemsko a Lucembursko

Přesto je Churchill považován za podporovatele evropské myšlenky a to od svého projevu v roce 1946 na univerzitě v Curychu, ve kterém vznesl požadavek na vytvoření Spojených států evropských, tedy užší spolupráce Francie, Německa a Spojeného království s podporou Spojených států amerických, zemí Commonwealthu a Sovětského svazu. Ve své řeči také zmínil podporu Organizace spojených národů a důležitost vytvoření Rady Evropy (Pinder 1998: 29–30). Labouristický ministr zahraničních věcí Ernest Bevin rovněž podporoval myšlenku evropské jednotnosti. Ve svém projevu z roku 1948 se zaměřil především na důležitost ekonomické rekonstrukce a zajištění bezpečnosti v západní Evropě, které by měly být zajištěny Spojenými státy americkými. Prioritami evropské jednotnosti měly být obrana, bezpečnost a ekonomická spolupráce. Neprosazoval však plán politicky sjednocené Evropy (Gowland, Turner 2000: 2–3). Někteří vládní představitelé podporovali myšlenku federace a sjednocené Evropy, vždy ale upřednostňovali mezivládní princip spolupráce.

Za počátek evropské integrace lze považovat Haagský (Evropský) kongres. Jeho úspěchem byl vznik mezivládní Rady Evropy dne 5. května 1949, jejímž členem se stalo i Spojené království. Jednalo se o první poválečnou politickou organizaci v západní Evropě (Urwin 1981: 135). Pluralita názorů evropských mocností byla patrná již před samotným vznikem Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (dále OEEC) 17. dubna 1948. Francie a Německo s podporou Spojených států amerických preferovaly vznik celní unie, která by pomohla národním zemím prosadit se v mezinárodní konkurenci. Naopak Spojené království bylo rezolutně proti nadnárodnímu charakteru organizace, protože se obávalo omezení pravomocí členských států (Preston 1997: 24). Jelikož byla ale celá organizace postavena na mezivládním principu, Spojené království se stalo jedním z členů.

Evropa pokračovala v dalších integračních procesech, které měly za cíl zajistit větší spolupráci mezi evropskými mocnostmi. Spojené království se drtivě většiny z nich nezúčastnilo. Hlavními důvody byly požadavek mezivládního charakteru (Francie opět podporovala nadnárodní), důraz na volný trh a obava z narušení vztahů se zeměmi Commonwealthu. Kvůli výše zmíněným příčinám se Spojené království v roce 1950 nestalo součástí Evropského hospodářského společenství uhlí a oceli (dále ESUO)², které vzniklo především kvůli kontrole trhu s těmito komoditami, tedy jako ochrana před německým znovuvyzbrojením (McCormick 2008: 59–60, Sychra 2003: 29). Zahraniční

² Zakládající členové byli Francie, Německo, Itálie a země Beneluxu (Dedman 2010: 12).

politika Spojeného království se od Haagského kongresu v podstatě nezměnila, stále kladla důraz na dobré vztahy se zeměmi Commonwealthu a Spojenými státy americkými.

Pro zintenzivnění další nadnárodní spolupráce byla v červnu 1955 svolána konference do italské Messiny, kde se sešli ministři zahraničí ESUO, aby se dohodli na vybudování společného trhu a kontrole jaderného výzkumu (McCormick 2008: 68). Postoj Spojeného království byl opět negativní, raději z jednání vystoupilo a samo předložila návrh zóny volného obchodu mezi členskými zeměmi ESUO a OEEC. Tento projekt byl však vzápětí členy ESUO odmítnut, jelikož ho považovaly za zpomalení evropské integrace (Sychra 2003: 32). V návaznosti na konferenci v Messině došlo 25. března 1957 k uzavření Římských smluv, které se staly podkladem pro založení EHS a Evropského společenství pro atomovou energii (EUROATOM). V reakci na tuto událost vznikla podepsáním Stockholmské smlouvy (4. ledna 1960) Evropská zóna volného obchodu (dále ESVO), jejíž součástí se stalo sedm členských zemí OEEC³. V Evropě těmito kroky tedy vznikla vnitřní šestka a vnější sedmička (Preston 1997: 26). I když bylo geografické rozmístění členských zemí ESVO nestrategické, Spojenému království především vyhovoval mezivládní charakter organizace a rovněž byla spokojena s její působností pouze v hospodářské oblasti.

Zklamáním nejen pro Spojené království byl příliš pomalý ekonomický růst v rámci ESVO. Spojené státy americké po Spojeném království navíc požadovaly, aby podala žádost o vstup do EHS (za účelem zabránění francouzské dominance v Evropě) a rovněž britští vládní úředníci přišli s pozitivní zprávou týkající se EHS: „*politické důvody – tj. zajištění politicky stabilní a soudržné Evropy – představují mocný argument pro připojení se ke společnému trhu.*“ (Leonard 1996: 245). Všechny výše zmíněné body dopomohly k tomu, aby konzervativní premiér Harold Macmillan v červenci 1961 oznámil Dolní sněmovně, že se Spojené království bude ucházet o členství v EHS (společně s Irskem a Dánskem). Spolu s žádostí předložil i tzv. Bílou knihu se specifickými požadavky Spojeného království, které se týkaly budoucího členství v EHS. Jednalo se o nárok na speciální postavení britského zemědělství, ochranu vztahu se zeměmi Commonwealthu a příslib asociační dohody se členy ESVO. Proti vstupu Spojeného království se postavil francouzský prezident Charles de Gaulle, který žádost o vstup do EHS vetoval. Důvodem byly výjimky uvedené v Bílé knize a rovněž obava

³ Jednalo se Norsko, Dánsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko, Švýcarsko a Spojeným královstvím (Dedman 2010: 97)

z vůdčího postavení Spojeného království v případě, že by se stalo součástí EHS (Kovář, Horčíčka 2006: 32–40, Young 1993: 81–83).

Druhá žádost o vstup do ES byla podána v květnu 1967 (společně s Irskem, Dánskem a Norskem) labouristickým premiérem Haroldem Wilsonem. De Gaulle ovšem znovu použil možnost veta a jako oficiální vysvětlení uvedl špatný stav britské ekonomiky. Nutno podotknout, že důvody byly především obava ze spojení Velké Británie a Spojených států amerických v případě, že by se Spojené království stalo součástí ES a rovněž neuplatnění společné zemědělské politiky (dále SZP), která byla pro Francii klíčovou (McCormick 2008: 77). Velká Británie nepředpokládala neúspěšnost EFTY, a proto hledala jiný způsob, kterým by mohla uplatnit svůj vliv v mezinárodní sféře.

Změna nastala až v roce 1969, kdy se francouzským prezidentem stal Georges Pompidou zastávající pozitivní přístup k rozšiřování. V této chvíli již nic nebránilo tomu, aby se Velká Británie stala členem ES, a proto byla Dolní sněmovnou 13. července 1972 schválena Bílá kniha o přistoupení a to i přes kritiku ze strany konzervativců. Členem ES⁴ se Velká Británie stala 1. ledna 1973 (v referendu vstup do ES podpořilo 67,2 % britských občanů) společně s Dánskem a Irskem. V přístupových rozhovorech se britští politici nejvíce zaměřovali na výši příspěvků do společného evropského rozpočtu a na možnost importovat zboží do zemí Commonwealthu (Dedman 2010: 103–107). Velká Británie měla nejprve velmi negativní vztah k evropské integraci a všechny možnosti nadnárodní spolupráce s ostatními zeměmi odmítala. Názor politiků se změnil, když si uvědomili, že stát mimo Společenství není pro Velkou Británii ekonomicky ani politicky výhodné.

První problém nastal již rok po vstupu Spojeného království do ES, konkrétně za vlády labouristy Harolda Wilsona. Sedmdesátá léta byla pro Velkou Británii obdobím hospodářské krize, která zapříčinila, že britští občané požadovali změnu. Díky této skutečnosti vyhrála volby v roce 1974 Labouristická strana. Její hlavní devízou, která občany přesvědčila, byl příslib projednání nových podmínek členství v ES a rovněž uspořádání konzultativního referenda o setrvání ve Společenství s novými pravidly (Young 1993: 119–120). „*Ekonomické tlaky v sedmdesátých letech vážně ohrožovaly společenskou stabilitu, protože podpořily další sociální, komunální nebo etnické tenze.*“ (Morgan 2008: 507). Špatná hospodářská situace se nejvíce dotýkala oblasti Severního Irska, jelikož zde byla nejvyšší míra nezaměstnanosti. Rovněž se začaly projevat

⁴ Žádost o vstup podalo rovněž Norsko, avšak v referendu jeho občané vstup do ES zamítli (Dedman 2010: 106).

negativní aspekty členství v ES. Jednalo se například o problematickou SZP, která potřebovala reformu, vysoký příspěvek do evropského rozpočtu ze strany Velké Británie a nevýhodné podmínky stanovené pro země Commonwealthu. Referendum se konalo 5. června 1975 a 67 % hlasujících se vyjádřilo pro setrvání v ES (Lewis 2014: 11, 13). Tímto rozhodnutím se občané utvrdili, že chtějí být nadále součástí evropského uskupení. Navíc byla posílena role Konzervativní strany, jelikož její členové (včetně Margaret Thatcherové) byli pro setrvání Velké Británie v ES.

1.2. Od vlády Margaret Thatcherové po vznik EU

Další komplikace v rámci ES musela řešit konzervativní vláda v čele s Margaret Thatcherovou, která do své funkce nastoupila v květnu roku 1979. Po období vlády labouristů a dvou ropných šocích v letech 1973 a 1979 se země nacházela ve velmi špatném ekonomickém stavu. Velká Británie byla v trvalé hospodářské stagnaci s viditelným úpadkem průmyslu, vysokou inflací a v nekonkurenceschopnosti tradičních britských průmyslových odvětví (trh s uhlím, ocelí a železem) na světových trzích. Reforma v průmyslových oblastech byla tedy nevyhnutelná (Stepney 2014: 137). Situaci komplikovala i opětovná nespokojenost občanů a vlády s politikou ES, zejména s výší britského příspěvku do evropského rozpočtu.

Nutno podotknout, že značná část ze společného rozpočtu ES financovala zemědělskou politiku jednotlivých členských zemí (především Francie). Pro Velkou Británii byla tato situace nevýhodná, jelikož její zemědělská produkce byla spíše podprůměrná. Dalším problémem byla výše britského příspěvku. Po Německu se jednalo o druhou nejvyšší částku do společného rozpočtu. Velká Británie se tedy ocitla mezi nejméně ekonomicky úspěšnými zeměmi z hlediska DPH, přesto platila druhý nejvyšší příspěvek do evropského rozpočtu. Část z těchto vysokých příspěvků se do Velké Británie měla vrátit pomocí Evropského fondu pro regionální rozvoj a Evropského sociálního fondu (Young 1993: 141–143, Troitiño 2009: 127–129). Přesto Thatcherová začala hledat dlouhodobější a efektivnější řešení, které by pomohlo Spojenému království zlepšit jeho ekonomickou situaci.

Otázka britského příspěvku do rozpočtu ES byla poprvé projednávána na summitu Evropské rady v Dublinu v roce 1979. Velké Británii byla navržena refundace ve výši 350 milionů liber, tuto nabídku však Thatcherová odmítla, jelikož požadovala navrácení celého příspěvku, konkrétně 1 miliardy liber. Svůj postoj emotivně vyjádřila slavným výrokiem „Chci své peníze zpět“ („*I want my money back*“) (Gilmour 1992: 234–235).

Ostatní členské státy ES ovšem na její návrh nepřistoupily. Po dublinském summitu se uskutečnilo několik jednání, na kterých byly podepsány dílčí dohody, ovšem průlomový byl až summit ve Fontainbleau v červnu roku 1984. Zde se členské státy ES dohodly na zavedení rabat systému, tedy navrácení části odvodů do společného evropského rozpočtu, konkrétně 2/3 čistého britského příspěvku. Výměnou za přistoupení členských zemí na rabat systém musela Thatcherová potvrdit nárůst příspěvku získávaného z DPH členských států ES z 1 % na 1,4 %, avšak s příslibem, že většina z těchto financí již nebude podporovat zemědělskou politiku (Lippert 2001: 78–80, Pilloto 2012: 4–5). Summit ve Fontainbleau tak vyřešil několik let trvající spor o výši příspěvku Velké Británie do společného rozpočtu ES.

Velká Británie za vlády Thatcherové podporovala ekonomickou spolupráci a rovněž myšlenku volného obchodu v rámci ES. Jedním z nástrojů, který měl vést k vytvoření společného vnitřního trhu, byl podpis Jednotného evropského aktu (dále JEA). Ten se ovšem stal spíše ústavní reformou Římských smluv a rovněž vytvořil základ pro užší politickou spolupráci mezi jednotlivými členskými státy. Thatcherová s takovým vývojem nesouhlasila a společně s politickými představiteli Dánska a Řecka se postavila proti svolání mezivládní konference, která měla za cíl vyjednat konečnou podobu JEA. Summit se i přes nesouhlas tří členských států konal v roce 1985 v Lucemburku. V návaznosti na zmíněnou konferenci byl v únoru 1986 JEA podepsán všemi členskými státy ES (v platnost vstoupil 1. července 1987). Za podpis JEA byla Thatcherová silně kritizována ostatními členy Konzervativní strany, kteří měli obavu o suverenitu britské měny i národa. JEA se stal podkladem pro vznik Maastrichtské smlouvy a rovněž Hospodářské měnové unie (dále HMU), jež výrazně rozvinuly evropskou integraci (Moravcsik 1991: 41–42, Troitiño 2009: 131).

Mezi další události, které ovlivnily vztah Velké Británie a ES, byla myšlenka měnové integrace. Velká Británie nebyla součástí Evropského mechanismu směnných kurzů (dále ERM)⁵ od jeho vzniku na konci 70. let. Thatcherová i její předchůdce byli víceméně proti vstupu Spojeného království do ERM, jelikož nepodporovali měnovou integraci v rámci ES. Tento názor ovšem nesdíleli představitelé Bank of England, tehdejší ministr financí Nigel Lawson i některé členské státy ES, které na konci 80. let tlačily na

⁵ ERM byl součástí Evropského měnového systému, který vznikl v roce 1979 za účasti osmi členských států a stanovoval směnný kurz vůči evropské měnové jednotce (dále ECU) pro jednotlivé státy, které se staly jeho součástí. Dalšími základními prvky byly definice ECU jako koše národních měn, rovněž oboustranné kurzy mezi členskými státy a ochranný nástroj zabráňující porušení stanovených kurzů (Delivorias 2015: 3).

britskou vládu, aby do ERM ze strategických důvodů vstoupila (Delivorias 2015: 3). Thatcherová svůj postoj ovšem nezměnila a k otázce suverenity britského národa i měny se vyjádřila v projevu na Univerzitě v Bruggách v září 1988, kde vyjádřila své znepokojení: „...*pokus potlačit národní stát a soustředit moc ve středu evropského konglomerátu by bylo velmi škodlivé a rovněž by tento krok mohl ohrozit cíle, kterých se snažíme dosáhnout.*“ (Thatcher 1988)

V roce 1989 předseda Evropské komise Jacques Delors navrhl vznik HMU a tímto krokem opět rozpoutal diskuzi o společné monetární politice. HMU měla být dle jeho návrhu rozdělena do tří etap v časovém horizontu devíti let s konečným cílem vzniku jednotné evropské měny. Vstup do první fáze (ERM) měl být pro členské země závazkem k participaci ve zbylých dvou. Thatcherová s tímto konceptem nesouhlasila, jelikož její prioritou byla nezávislost britské měny. Přesto na summitu v Madridu v roce 1989 přislíbila vstup Spojeného království do ERM při splnění předem stanovených podmínek (snížení inflace ve Velké Británii, větší liberalizaci kapitálových trhů v ES, viditelný pokrok v dokončení jednotného trhu, svobodu finančních služeb a posílení politiky hospodářské soutěže). Spojené království se stalo součástí ERM 6. října 1990, avšak za předpokladu, že zbylých dvou fází HMU se již nezúčastní (Moore 2002: 94–95, Smith 2010: 77–81). Nutno podotknout, že vstup Velké Británie do ERM vedl k rozsáhlé kritice Thatcherové ze strany britských konzervativců, což přispělo k jejímu rozhodnutí v listopadu roku 1990 rezignovat na post premiérky.

1.3. Proces vyjednávání trvalých výjimek z práva EU

Situace mezi ES a Spojeným královstvím se po odchodu Thatcherové výrazně uklidnila. Novým premiérem se stal člen Konzervativní strany John Major, jenž zastával více proevropskou rétoriku než jeho předchůdkyně, stále však prosazoval mezivládní koncept spolupráce. Další vývoj vztahu mezi Spojeným královstvím a ES (později EU) určovala především tvorba nových smluv zabývajících se rozvinutím politické spolupráce a hlubší integrace. Spojené království vždy preferovalo vlastní suverenitu a mezivládní spolupráci před supranacionálním konceptem, což vedlo k přijetí několika trvalých výjimek z práva EU (*opt-out*) (Gowland, Turner, Wright 2010: 102–103). Po roce 1989 se v Evropě výrazně změnila politická situace a na nové poměry začalo reagovat i ES. Společenství vidělo perspektivu ve sjednocení Německa a s tím spojeného zvýšení svého vlivu. Jeho cílem bylo rozvinutí politické spolupráce a vznik dalších reforem, které by navazovaly na JEA.

Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva)⁶, která vstoupila v platnost 1. listopadu 1993, byla navržena kabinetem komisaře Delorse zejména proto, aby rozvinula hospodářskou, měnovou a politickou integraci v rámci Společenství. Spojené království nesouhlasilo se zavedením společné evropské měny a rovněž s utužením spolupráce v sociální oblasti. Tyto výhrady se staly podkladem pro vznik trvalé výjimky ze třetí etapy HMU a také vedly k nepřijetí sociálního protokolu. Komplikace ve Velké Británii vyvolala ratifikace Maastrichtské smlouvy, jelikož napoprvé nebyla schválena britským parlamentem především kvůli několika poslancům Konzervativní strany, kteří nesouhlasili s jejím dopadem na britské právo. Den poté proběhlo druhé kolo ratifikace v Dolní sněmovně, které premiér Major spojil s hlasováním o důvěře vlády, což přimělo britské poslance Smlouvu o Evropské unii 2. srpna 1992 schválit, jelikož chtěli zabránit pádu vlády. Na základě trvalé výjimky z HMU nemá Spojené království (společně s Dánskem) povinnost zavést společnou evropskou měnu, avšak nemůže ovlivňovat složení Evropské centrální banky a hlasovat o tématech spojených se společnou měnou v Evropské radě (Dedman 2010: 129–130, Forster 2002: 84–85). Maastrichtská smlouva byla nakonec schválena všemi členskými státy ES, přesto postup ratifikace ve Spojeném království zapříčinil neshody mezi premiérem Majorem a Konzervativní stranou.

V září 1992 čelilo Spojené království další komplikaci spojené se znehodnocením libry. Velká Británie se v daném období potýkala s vysokou mírou inflace a nezaměstnanosti. Kvůli těmto nepříznivým ekonomickým podmínkám začali finančníci libru prodávat, což ovšem vedlo k jejímu opětovnému oslabení. Bank of England postupně libru vykupovala a současně navyšovala úrokové sazby tak, aby zvýšila její hodnotu. Jelikož jednotlivé měny členských států ES byly v rámci ERM zafixované a ekonomická situace Spojeného království se dlouhodobě nelepšila, Major 16. září 1992 oznámil odchod z ERM a devalvací libry (Eichengreen, Wyplosz 1993: 59–60). Tento krok ještě více prohloubil napětí mezi ES a Velkou Británií, přesto odchod libry z ERM postupně opětovně zvýšil její hodnotu.

Po 16 letech vlády Konzervativní strany se v roce 1997 dostali k moci labouristé v čele s Tony Blairem. *„Manifest Labouristické strany se zavazuje ukončit „thatcherovský“ konfrontační styl jednání s Evropou, kvůli kterému se Spojené království dostalo do izolace, slibuje vybudovat nové vztahy na principech vzájemné spolupráce a konstruktivní angažovanosti.“* (Ondrová 2006: 83). Premiér Blair tedy obhajoval

⁶ Její působnost je rozdělena do tří oblastí: evropská společenství, společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) a spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí (Smlouva o Evropské unii).

proevropskou myšlenku, podpořil referendum o přijetí jednotné evropské měny a nezbytné reformy v rámci EU (spojené s rozšířením EU, reformou, dokončením jednotného trhu) a rovněž přijal Úmluvu o sociální politice v rámci Amsterodamské smlouvy (Businessinfo.cz 2009, Gowland, Turner, Wright 2010: 142–143). Politika labouristů se výrazně lišila od předchozího postoje Konzervativní strany k ES/EU, jelikož premiér Blair se především snažil vytvořit z Velké Británie evropskou velmoc.

Unie se potřebovala připravit na plánované rozšíření a s tím související institucionální reformy, což vedlo ke vzniku Amsterodamské smlouvy, která byla členskými státy podepsána 2. října 1997 a v platnost vstoupila 1. května 1999. Velká Británie patří mezi země s největším počtem žadatelů a azyl a kvůli své specifické poloze si společně s Irskem vyjednala opt-out ze Schengenského prostoru⁷. Spojené království mělo díky výjimce z práva EU možnost provádět pasovou kontrolu na svých hranicích, přesto se postupně začalo podílet na spolupráci v justiční a policejní oblasti, v boji proti návykovým látkám a organizovanému zločinu. Rovněž se stalo součástí Schengenského informačního prostoru, který v rámci členských zemí shromažďuje informace o mezinárodní trestné činnosti (Coleman 2016: 4–5).

Premiér Blair již v manifestu labouristů z roku 1997 přislíbil referendum o zavedení jednotné evropské měny. Tehdejší kancléř Gordon Brown proto navrhl pět ekonomických testů týkajících se především ekonomické vyspělosti, flexibility a konkurenceschopnosti Spojeného království, při jejichž splnění bude referendum vyhlášeno. Brown zastával názor, že neexistují žádné ústavní překážky, které by bránily přijetí společné měny a případné zavedení by ekonomicky pomohlo Velké Británii i EU. Při prvním testování v roce 1997 Spojené království uspělo pouze v jednom z testů, druhé testování proběhlo v roce 2003, kdy byly výsledky příznivější. Přesto nebylo Velké Británii doporučeno zavést jednotnou měnu, jelikož její ekonomika byla stále málo flexibilní a nepřipravená na vstup do eurozóny (Bulmer 2008: 5–8). Nepříliš pozitivní ekonomické výsledky tak na určitou dobu uzavřely debatu o zavedení jednotné měny ve Spojeném království.

Po dalším rozšíření v roce 2004 se výrazně zvýšil počet členů EU, a proto bylo potřeba zjednodušit smluvní rámec a tím vytvořit více transparentnější a demokratické společenství. Tyto důvody vedly k návrhu Smlouvy o Ústavě pro Evropu, která ovšem

⁷ Zakládající státy (Benelux, Francie, Německo) podepsaly Schengenskou smlouvu v roce 1985, postupně se k nim připojily další státy. Velká Británie společně s Irskem podepsala Schengenskou dohodu v roce 2000, avšak s příslibem účasti pouze ve vybraných oblastech (Emerson 2011: 2–4).

nebyla svým obsahem přijatelná pro některé členské státy. Jelikož měla nahradit zakládající smlouvy, občané Francie a Nizozemska její působnost v roce 2005 zamítli v referendu. Jako kompromis byla na návrh Německa vytvořena Lisabonská smlouva, která pouze novelizovala Smlouvu o EU. Členské státy ji podepsaly 13. prosince 2007 a v platnost vstoupila 1. prosince 2009 po problematické ratifikaci v Irsku, Polsku a České republice. Nový premiér a předseda Konzervativní strany, Brown, především usiloval o nezávislost pracovního práva a ochranu národních zájmů Spojeného království, a proto vyjednal (společně s Polskem) trvalou výjimku z Listiny základních práv Evropské unie. Ta vznikla již na summitu v Nice v roce 2000, avšak v platnost vstoupila až v roce 2009 společně s Lisabonskou smlouvou (Foreign and Commonwealth Office 2007: 10–11, Úřad vlády ČR 2008: 6–7).

Lisabonská smlouva rovněž upravila oblast Prostoru svobody, bezpečnosti a práva, tedy bývalý třetí pilíř Maastrichtské smlouvy. Velká Británie (společně s Irskem) má možnost se do tří měsíců přihlásit do diskuze ke kterékoliv projednávané legislativě z hlavy páté, avšak pokud takto učiní, již nemůže z jednání vystoupit. Jestliže má Spojené království z určité oblasti práva vyjednanou trvalou výjimku, může dodatečně požádat o její zrušení. Vše je podmíněno schválením Evropskou komisí a vyjednáváním speciálních podmínek na základě dohody Komise a Rady Evropské unie. Lisabonská smlouva rovněž upravuje trvalou výjimku z oblasti Schengenu, Velká Británie má nyní tříměsíční lhůtu na odhlášení se z projednávané legislativy schengenského *acquis*, kterého je součástí. Pokud tak neučiní, daná opatření pro ni budou automaticky platná (Home Office 2016: 1–2, House of Lords 2015: 7–8).

1.4. Od vlády Davida Camerona po referendum o vystoupení

Po volbách v roce 2010 se k moci opět dostala Konzervativní strana v čele s Davidem Cameronem. Spojené království se potýkalo s následky hospodářské krize a vyrovnávalo se s rostoucím euroskepticismem v politice i mezi britskou veřejností. Premiér Cameron se svými názory postupně přikláněl k postojům svých stranických předchůdců, Thatcherové a Majora, například tím, že se opakovaně vyslovil proti zavedení eura ve Velké Británii a nepodporoval další kroky, které měly za cíl vytvořit semknutější EU (Jokela 2013: 3).

Unie se potýkala s krizí eurozóny i řeckou nestabilitou, proto bylo navrženo několik stabilizačních mechanismů, jež měly členským státům ekonomicky pomoci. Jednalo se například o Evropský mechanismus finanční stabilizace (dále ESFM), jehož

prostřednictvím bylo možné poskytovat půjčky členským státům EU, které se dostaly do finančních potíží (tento úvěrový systém využilo například Portugalsko nebo Irsko). ESFM fungoval společně s Evropským nástrojem finanční stabilizace (dále EFSF) a Mezinárodním měnovým fondem (dále MMF). Spojené království se nepřímo podílelo na pomoci prostřednictvím těchto mechanismů, jelikož bylo členem EFSM a zpětně nemohlo požádat o trvalou výjimku z práva. V roce 2013 byly ESFS a EFSM nahrazeny Evropským stabilizačním mechanismem (dále ESM), ve kterém Velká Británie odmítla svoji účast a to zejména kvůli požadavku větší kontroly nad svými financemi (Thompson 2011: 2–6). Většina financí z ESM měla pomoci vyřešit krizi eurozóny, s čímž Spojené království zásadně nesouhlasilo.

Cameron v roce 2011 odmítl podepsat fiskální kompakt i jeho implementaci v podobě Smlouvy o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii v roce 2012. Obě dohody nastavily pravidla pro daňovou politiku v jednotlivých členských státech a měly sloužit jako řešení dluhové krize v eurozóně. Země, které by porušovaly rozpočtová pravidla nastavená EU, byly zavázány platit sankce. Cameron ovšem tento návrh vetoval, jelikož se obával ohrožení suverenity britských financí, a proto raději přijal mezivládní dohodu stojící mimo institucionální rámec EU. Dále se Spojené království odmítlo podílet na Paktu euro plus z roku 2011, tedy konceptu strukturálních reforem založených na mezivládní spolupráci, jež by měly více podpořit konkurenceschopnost mezi jednotlivými členskými zeměmi (Jokela 2013: 6–7). Prioritou Camerona byla ochrana národní suverenity a větší kontrola nad britskými financemi, právě kvůli těmto požadavkům nepodepsal ani jednu z výše zmíněných dohod.

Negativní postoj k EU jakožto i k evropské integraci v posledních letech ve Velké Británii velmi gradoval. Pro další osud Spojeného království byly podstatné parlamentní volby konané v květnu 2015. Ty opět vyhrála Konzervativní strana pod vedením Camerona, která již ve svém volebním programu přislíbila vyhlášení referenda o setrvání Spojeného království v EU⁸. Premiér v únoru stanovil datum referenda na 23. června 2016, které mělo ukončit, nebo alespoň uklidnit napjatý vztah mezi Velkou Británií a EU, jenž s pauzami trval již od vstupu do ES (BBC 2016a).

Nové podmínky britského členství a postavení Spojeného království v rámci EU byly projednány na únorovém summitu v Bruselu v roce 2016 (jednalo se o oblasti volného pohybu osob, suverenity národních států, ekonomiky a konkurenceschopnosti).

⁸ Cameron ve svém projevu v roce 2013 poprvé oznámil možnost konání referenda, pokud následující parlamentní volby vyhraje Konzervativní strana (BBC 2013).

Spojené království dostalo povolení sedm let nevyplácet sociální benefity pracujícím migrantům pocházejícím z EU (původní návrh Camerona činil 13 let), a v případě, že britský sociální systém selže. Nově příchozí migranti z EU měli mít nárok pobírat pracovní benefity pouze po dobu čtyř let, v případě, že by do šesti měsíců nenašli zaměstnání, byli by nuceni Spojené království opustit. Příspěvky na děti migrantů, které žijí v zahraničí, by měly dosahovat výše platné pro jejich rodnou zem. Zmíněná opatření měla být závazná pro všechny nově příchozí migranty, pro ty stávající až od roku 2020. Dále se Spojené království nemuselo podílet na tvorbě těsnější unie, došlo by k posílení konkurenceschopnosti, snížení počtu regulací ze strany EU a státy stojící mimo eurozónu by měly mít stejná práva jako její členové (BBC 2016a, BBC 2016b, Cabinet Office 2016a: 7–11). Sám premiér Cameron vedl kampaň proti brexitu, přesto se i přes vyjednání mnoha reformních opatření, britští občané rozhodli pro vystoupení Spojeného království z EU.

2. Vývoj postoje britských politických stran a veřejnosti k ES/EU

V následující kapitole je představen vývoj vztahu pěti britských politických stran a veřejnosti k evropské integraci včetně uvedení jejich názoru na výsledky referenda. Konzervativní a Labouristická strana, po vstupu Spojeného království do ES, často měnily svůj postoj k evropské problematice, i přesto bylo jejich oficiální stanovisko před konaným referendem proevropské. Zmíněný přístup ale zcela nekorespondoval s názory jednotlivých členů, což zapříčinilo interní rozštěpenost strany. Liberálně demokratická a Skotská národní strana byly naopak po celou dobu svého působení v Dolní sněmovně proevropsky orientované a vnitřně jednotné. Výjimkou je Strana nezávislosti Spojeného království, která již od svého vzniku zastávala čistě euroskeptické stanovisko k evropské integraci. V závěru kapitoly je nastíněn vývoj postoje britské veřejnosti k EU a především k červnovému referendu, ve kterém voliči rozhodli o vystoupení Spojeného království z EU.

2.1. Konzervativní strana

V minulosti byla Konzervativní strana kvůli svým postojům pokládána za proevropsky smýšlející a podporující členství v ES. Sami konzervativci podali první přihlášku do EHS, jelikož věřili, že potenciální členství by mohlo zemi přinést ekonomické benefity. V roce 1975, kdy se konalo první referendum o setrvání Spojeného království ve Společenství, podporovala větší část konzervativců kampaň proti vystoupení. Přestože se objevilo několik nespokojených členů, kteří požadovali odchod Spojeného království z ES, Konzervativní strana si i nadále zachovala statut proevropsky smýšlejícího uskupení (Gamble 1998: 31). Na konci 80. let se pozitivní vztah konzervativců k ES ještě více prohloubil. Prohlášení z roku 1979 uvádí, že pro britskou budoucnost je nejdůležitější být součástí ES a rovněž spojencem ostatních členských států. Právě díky kooperaci s těmito zeměmi je možné dosáhnout potřebných změn ve světě i ve Spojeném království (Conservative Party 1979). Proevropská rétorika se ovšem

změnila s nástupem Thatcherové do funkce premiérky Velké Británie a předsedkyně konzervativců.

Od poloviny 80. let 20. století se názory uvnitř strany začaly výrazněji rozcházet především kvůli nespokojenosti Thatcherové s vývojem samotného ES i s postavením Spojeného království v něm (Gamble 1998: 31). Prioritou premiérky bylo zavedení jednotného trhu, který měl zlepšit situaci ve Spojeném království a zajistit jeho ekonomický růst. Thatcherová však měla výhrady i k samotnému fungování ES. Především byla nespokojená s nereformovanou SZP a kritice podrobila i sociální politiku ve Společenství. Dále se s ostatními evropskými představiteli rozcházela v názoru na prohlubování integrace, zavedení jednotné evropské měny a v budování nadnárodního rozměru ES, což byly kroky, které prosazoval zejména tehdejší předseda Evropské komise, Delors (Pilkington, Watts 2005: 233). Po odchodu Thatcherové z funkce premiérky a předsedkyně konzervativců vznikla *the Bruges Group* (pojmenovaná dle euroskeptického projevu Thatcherové na Univerzitě v Brugách), která svými aktivitami a proti-evropskou rétorikou nese její odkaz. V návaznosti na činnost této skupiny vznikly další organizace (například *the Fresh Start Project*), které měly podobné zaměření (The Bruges Group). Vliv anti-evropského křídla, od výše zmíněných událostí, sílil, přesto strana oficiální postoj k ES nezměnila.

Ačkoliv programový manifest deklaroval podporu integrace, vládnoucí Konzervativní strana vyjednávala pro Spojené království trvalé výjimky z evropského práva. V roce 1994, za vlády premiéra Majora, konzervativci stále vyjadřovali podporu evropské integraci a rozvíjení schengenského prostoru, přesto chtěli ve svém rozhodování ponechat větší nezávislost: „...*jediné, co požadujeme, jsou menší zásahy ze strany Bruselu.*“ (Benedetto, Varela 2013: 66) Jelikož od roku 1997 vládla Spojenému království víceméně proevropská Labouristická strana, konzervativci stáli v opozici a jejich vzrůstající euroskeptická nálada byla upozaděna. Změněný postoj k EU byl poprvé oficiálně zveřejněn v manifestu z roku 1999, ve kterém konzervativci varují před evropskou politikou, která je dle jejich názoru vždy výhodnější pro EU než pro Spojené království. Dále Konzervativní strana nedoporučovala zavedení společné evropské měny, dokud nebude účinně zmapován její ekonomický i politický dopad (Forster 2002: 130–131).

Rok před parlamentními volbami v roce 2004 došlo ke zmírnění stranického euroskepticismu. Ve svém programovém prohlášení konzervativci uváděli, že díky spolupráci s členskými státy je možné řešit problémy mnohem efektivněji. Výměnou za

podporu evropské politiky ovšem Konzervativní strana pro Spojené království požadovala větší svobodu, stabilitu a prosperitu, a preferovala především možnost národního řízení zahraniční politiky a celkovou reformu EU. Euroskepticismus přetrvával i v oblasti regulací volného trhu ze strany EU, dle euroskeptiků tato omezení způsobovala ztrátu pracovních příležitostí v mnohých členských státech (Conservative Party 2004). Významný zlom nastal v roce 2005, kdy byl zvolen předsedou strany David Cameron. Když konzervativci působili v opozici, byli pokládáni za stranu s negativním přístupem téměř k veškeré evropské problematice. Cameron přišel s novým konstruktivním přístupem a s vůlí řešit i kontroverzní témata (například práva homosexuálů). Mezi členy Konzervativní strany však stále přetrvával euroskeptický postoj a EU byla vnímána jako zastaralé společenství s konceptem přílišné centralizace, které nedokáže efektivně řešit aktuální problémy zejména kvůli nadměrné byrokracii (Benedetto, Varela 2013: 59, Rigby 2013).

V parlamentních volbách v roce 2010 zvítězila Konzervativní strana, která byla následně nucena vytvořit koalici s liberálními demokraty. Ti ovšem na rozdíl od konzervativců zastávali pozitivní postoj k EU (Baker, Schnapper 2015: 7). V Konzervativní straně docházelo k prohlubování euroskeptického přístupu především kvůli finanční krizi, která měla negativní dopad na britskou politiku. Dle euroskeptiků EU potřebovala reformu, aby dokázala efektivně řešit aktuální problémy. Všechna důležitá rozhodnutí (rozšiřování, přijetí společné měny) by měla být schvalována britskými občany pomocí referenda a rovněž by mělo více agendy přejít výhradně do rukou Spojeného království (Jokela 2013: 4–5).

Konzervativci si od pětiletého období ve vládě slibovali především návrat některých kompetencí ze supranacionální na národní úroveň, reformu SZP a odložení jednotné evropské měny na dobu neurčitou. Cameron posléze odmítl vyhlásit referendum o Lisabonské smlouvě a tím zabránil euroskeptikům jakkoliv se sjednotit. V roce 2010 Konzervativní strana iniciovala vznik právního aktu Evropské unie, jenž se stal o rok později součástí evropského práva. Jeho obsahem je povinnost referenda při změně zakládajících smluv či tvorbě nových dohod, které by ohrožovaly suverenitu Spojeného království. Aby premiér vyhověl nemalé skupině proti-evropsky smýšlejících členů strany, přislíbil referendum o setrvání Spojeného království v EU (Daley, Maclean 2015: 2). Oficiální postoj konzervativců informoval voliče o podpoře členství Velké Británie v EU, přesto před samotným referendem došlo k výraznému rozštěpení strany na odpůrce a zastánce brexitu.

Po červnovém referendu, kdy se britští občané rozhodli opustit EU, následovala rezignace Camerona z jeho funkcí premiéra a předsedy Konzervativní strany. Na jeho post vzápětí nastoupila stranická kolegyně Theresa Mayová, která se především vymezila proti politice individualismu. Premiérka se v současné době snaží vyřešit rozkol ve straně způsobený rozpory odpůrců a zastánců brexitu tak, aby byl určen jednotný směr dalšího působení konzervativců. Mayová se rovněž vyjádřila, že jejím cílem není, aby Spojené království následovalo norský nebo švýcarský model, avšak nenaznačila, jakým jiným směrem by se mělo ubírat. Samotné jednání o aplikaci článku 50 Lisabonské smlouvy by dle jejího vyjádření mělo začít v březnu 2017 (MacShane 2016, The Guardian 2016a).

2.2. Labouristická strana

V otázce postoje k evropské integraci se stanovisko Labouristické strany v průběhu 20. století výrazně změnilo, tradiční model považoval konzervativce za proevropsky smýšlející a labouristy za euroskeptiky. Přesto byla uvnitř strany přítomna názorová pluralita, což byl jeden z klíčových faktorů, který v roce 1981 vedl k rozdělení strany. Dalšími důvody byly dlouhodobé působení v opozici a nepřítomnost lídra, jenž by oslovil širokou veřejnost. Odtržená část labouristů vzápětí založila Sociálně demokratickou stranu, která se po několika letech spojila s liberály, což vedlo ke vzniku Liberálně demokratické strany (Fisher 1996: 64, Gamble 1998: 11). Jelikož jsou labouristé levicově zaměřeni, vždy kladli důraz na sociální aspekt v britské i evropské politice.

V roce 1967 labouristický premiér Wilson podal žádost o vstup Spojeného království do ES zejména kvůli možnosti získat ekonomické benefity vyplývající z potenciálního členství. Opakem tohoto proevropského smýšlení byl rok 1975, kdy vládnoucí Labouristická strana vyhlásila referendum o setrvání Spojeného království v ES. Jelikož nedokázala svá oficiální stanoviska sjednotit, vznikly dvě labouristické kampaně stojící proti sobě. Nastalá situace na britské občany působila neprofesionálně a zmatečně a rovněž mohla přispět k jejich rozhodnutí, aby Spojené království i nadále zůstalo členem ES (Pilkington, Watts 2005: 227).

Proti-evropská nálada mezi labouristy přetrvávala až do roku 1987. Tehdejší lídr strany Neil Kinnock se po třetí parlamentní prohře v řadě rozhodl přehodnotit další směřování labouristů. Strana se vydala umírněnější cestou vedoucí k postupné změně přístupu k ES z euroskeptického na proevropský. Začala podporovat nadnárodní řízení sociální a environmentální politiky, pozitivní přístup zaujala i k supranacionálně

koordinované měnové a fiskální politice, která dle jejího názoru mohla přispět k získání nových investorů a vytvořit další pracovní místa v členských státech. Při schvalování Maastrichtské smlouvy byly ve straně opět slyšet euroskeptické názory, které se negativně vyjadřovaly k jejímu obsahu. Labouristé prohlásili, že členství v EU lze považovat za urychlující mechanismus ekonomického úpadku, kvůli kterému ve Spojeném království vzrostla nezaměstnanost. Dále kritizovali Evropský parlament, jenž by v ideálním případě neměl disponovat tak rozsáhlými pravomocemi zasahujícími do národních politik (Benedetto, Varela 2013: 59–67, Fisher 1996: 91).

V roce 1997, po jmenování nového předsedy strany Blaira, Labouristická strana zcela změnila své dosavadní směřování. Vznikl nový druh evropské politiky středolevicového zaměření s názvem *New Labour*. Za vlády Blaira labouristé tedy podporovali evropskou politiku, přesto vždy apelovali na mezivládní princip spolupráce. Tento druh politické reprezentace byl ze začátku velmi úspěšný a jistě dopomohl k jejich zvolení v letech 1997, 2001 a 2005. Během více než desetiletého vládnutí labouristů prošlo Spojené království procesem globalizace a částečné ztrátě vlastní suverenity a to zejména kvůli supranacionalitě nadnárodních institucí (Bulmer 2008: 4, Smith 2000: 148). V této době začala vláda Spojeného království hledat způsobem, jak rozhodovat o vnitřních záležitostech bez účasti EU.

Argumenty, kterými labouristé obhajovali členství v EU, byly především spojené s vytvářením nových pracovních míst, jež vznikly díky atraktivním podmínkám pro investory. Labouristická strana se s EU shodovala v názorech na problematiku klimatu, ochranu před terorismem a migrační politiku. Přesto požadovala zpřísnění zákonů o výši příspěvků migrantům, reformovat evropský rozpočet, dohodnout se na snadnější deportaci trestanců do rodné země, a prodloužit dobu mezi vstupem státu do EU a jeho zapojením do volného trhu (Daley, Maclean 2015: 1, Wintour 2015). I přes jisté výhrady labouristé členství v EU hodnotili jako nejvhodnější formu spolupráce ve 21. století.

Po zvolení Jeremy Corbyna do čela labouristů v roce 2015 nebylo kvůli jeho dřívějším euroskeptickým postojům jasné, zda bude strana stále podporovat členství v EU či nikoliv. Ve stranickém prohlášení je upřesněn postoj labouristů k EU s důrazem na důležitost správného přístupu k mezinárodním korporacím tak, aby byl chráněn volný trh i pracovní místa. Všechny aktuální problémy dle Corbyna vyžadují mezinárodní spolupráci a právě EU může být vhodnou platformou pro další kooperaci. Ve svém projevu předseda strany přiznává, že kritický vůči EU zůstane, pokud se mu bude zdát její rozhodování nedemokratické (Corbyn 2016).

Mezi labouristy po uskutečněném referendu panují neshody a nejednotnost, které vedou k tomu, že si jednotliví členové strany navzájem protirečí. Předseda Corbyn například prosazuje následující postup. Pokud by Spojené království nemělo být součástí jednotného trhu, labouristé udělají vše pro to, aby přerušili proces vystoupení. Corbynov zástupce, Tom Watson, ovšem prohlásil, že labouristé v žádném případě nebudou vystoupení Spojeného království z EU bránit, jelikož se jedná o rozhodnutí britských občanů (Kentish 2016). Další členové strany požadují uspořádání nového referenda. Corbyn, který vystupuje jako zastánce reformované EU, byl kritizován za nekvalitní kampaň proti brexitu, která negativně ovlivnila mnoho voličů. V důsledku stranické nejednotnosti několik labouristů podpořilo úplné zrušení volného pohybu osob, i když oficiální stanovisko strany bylo setrvání v EU (Harris 2016, Vale 2016). Jako druhá nejsilnější strana v parlamentu by měli labouristé využít rozštěpenosti vlády a snažit se zmírnit dopady brexitu, avšak tato možnost se v momentální situaci jeví jako nereálná.

2.3. Liberálně demokratická strana

Pozitivní postoj Liberálně demokratické straně k ES/EU je dlouhodobě stabilní, lze ji tedy považovat za zástupce proevropského smýšlení ve vládě. Význam liberálních demokratů se projevil již při hlasování o vstupu do ES, kdy měli rozhodující vliv, jelikož konzervativci a labouristé se ohledně evropských záležitostí neshodli. Proevropské zaměření bylo patrné i před plánovaným referendem v roce 1975, kdy strana vedla kampaň za setrvání v ES (Liberal Democrat History Group).

Od 80. let 20. století jsou liberální demokraté zastánci spolupráce členských zemí ES/EU. Dle jejich názoru je možné díky této kooperaci vytvořit vyspělý průmysl, který není závislý na mimoevropských mocnostech (například na Japonsku a Spojených státech amerických). Strana vždy preferovala kombinaci národního a evropského řízení zahraniční a sociální politiky a rovněž jako jediná podporovala kontrolu národních států v oblastech ekologie a obrany ze strany ES. Přístup se nezměnil ani o deset let později, kdy bylo Spojené království považováno za potenciálního vůdce EU a rezolutně vystupovaly proti trvalým výjimkám z evropského práva (Benedetto, Varela 2013: 63–66). V roce 2008 předseda strany Nick Clegg podporoval myšlenku referenda o členství Spojeného království v EU a jeho kladným výsledkem chtěl porazit euroskeptiky (Maclean, Daley 2015: 2). Od vzniku Liberálně demokratické strany se její politika vůči ES/EU téměř nezměnila a do současnosti je považována za nejvíce proevropskou stranu ve Spojeném království.

Největší úspěch zaznamenali liberální demokraté ve volbách v roce 2010, kdy se stali součástí koaliční vlády pod vedením konzervativců. Obě vládní strany se dohodly na vytvoření koalice, ve které rozdílný postoj k EU nebude překážkou. Voliči liberálních demokratů však byli v zásadě proti této dohodě zejména kvůli faktu, že konzervativci byli zastánci proti-evropského postoje k EU (Liberal Democrat History Group, Steel 2015). Pokud by tedy liberální demokraté vytvořili koalici s labouristy, mohli by lépe uplatňovat proevropskou politiku.

Liberální demokraté rovněž podpořili návrh referenda o setrvání Spojeného království v EU výměnou za vládní ústupky ze strany konzervativců. Jelikož eurozóna procházela krizí, rozdílný názor na přijetí eura koaliční vládnutí nijak nekomplikoval. Navíc mezi stranami došlo ke shodě ohledně aktuální situace v eurozóně, která je dle jejich názoru politickou i ekonomickou hrozbou pro Spojené království. Bylo tedy nutné zavést přísná opatření, která by nastalou situaci zlepšila. Po neúspěchu ve volbách v roce 2015 Clegg rezignoval na svůj post předsedy strany, kde ho nahradil Tim Farron (BBC 2015, Gifford 2014: 155–156). Pro liberální demokraty byla předchozí koalice s konzervativci spíše nevýhodná. Nemohli prosazovat své proevropské návrhy a během pětiletého vládnutí ztratili velkou část svých voličů.

V postojích k EU Liberálně demokratická strana již několik let podporuje prohloubení volného trhu, které může pomoci k vytvoření nových pracovních míst. Dále jsou zastánci volného pohybu osob, ochrany životního prostředí a přijímání migrantů. Liberální demokraté požadují setrvání Velké Británie v EU, dle jejich názorů je důležité, aby Spojené království bylo součástí EU, jelikož díky členství může lépe rozvíjet obchodní i diplomatické styky a má přístup na největší volný trh na světě, který umožňuje vývoz domácích produktů do celé Evropy. Členství v EU zaručuje silné postavení při jednání se zeměmi, jako jsou Spojené státy americké, Čína nebo Rusko. I když jejich vztah k EU je velmi pozitivní, distancují se od tvrzení, že EU nepotřebuje reformovat stejně jako celý evropský rozpočet a trvá na právu subsidiarity. Je důležité, aby se EU zaměřila především na vytváření nových pracovních míst, na boj proti klimatickým změnám a nelegálnímu pohybu osob (Benedetto, Varela 2013: 60–61, Leonard 2015: 3, Liberal Democrats).

Liberální demokraté výrazně podporovali setrvání Spojeného království v EU i během kampaně před samotným referendem. Ke straně se posléze připojilo velké množství britských občanů nesouhlasících s výsledkem. Mnohé z nich přilákalo prohlášení předsedy strany Farrona, který přislíbil návrat Spojeného království do EU.

Strana uvedla, že někteří z jejich nových členů podporovali vystoupení, avšak svá původní přesvědčení změnili, jelikož mnohá tvrzení kampaně pro brexit se ukázala jako nepravdivá (Sims 2016). Liberální demokraté působí nejsoudržněji a v otázce setrvání v EU jsou nejjednotnější. Kromě toho, že zůstávají proevropsky smýšlející, požadují, aby o dalším směřování Spojeného království znovu rozhodovali občané, ne pouze Konzervativní strana, která dle jejich názoru nemá žádný reálný plán pro další vývoj. Dle Farrona jsou liberální demokraté jedinou stranou, která požaduje otevřené, tolerantní a jednotné Spojené království (The Guardian 2016b).

2.4. Skotská národní strana

Skotskou národní stranu (dále SNP), která má nadpoloviční většinu zástupců ve skotském parlamentu, lze pro její pozitivní vztah k EU považovat za proevropsky smýšlející. V roce 2004 podpořila přijetí jednotné evropské měny a informovala o ekonomických výhodách zavedení eura. Kladně se vyjadřovala i k evropské politice v oblasti životního prostředí a sociálním tématům. Dle SNP je členství v EU pro Skotsko nejlepší varianta, jelikož přináší velké množství výhod, mezi které lze zařadit možnost exportu tamních výrobků do jednotlivých členských zemí a volný pohyb osob a zboží v rámci Unie (Benni, Johns, Mitchell 2012: 28, Scottish National Party 2016a). Přesto se strana ztotožňuje s názorem, že EU potřebuje v některých oblastech svého působení reformu.

V roce 2014 SNP iniciovala referendum o nezávislosti Skotska na Spojeném království, ve kterém se více než 55 % voličů rozhodlo pro variantu být i nadále jeho součástí. Situace se ovšem postupně změnila, jelikož proevropsky naladěné Skotsko nesohlasilo s potenciálním vystoupením z EU. SNP výrazně podporovala kampaň pro setrvání v Unii, navíc současná předsedkyně Nicola Sturgeonová ve svém projevu zmínila možnost vyhlášení referenda o samostatnosti Skotska v případě, že by se britští občané rozhodli pro brexit (Harris 2016).

V červnovém referendu přes 62 % Skotů hlasovalo proti vystoupení Spojeného království z Unie, což mělo vliv na pozdější rétoriku SNP. Dle stranického prohlášení by měl mít skotský parlament právo uspořádat referendum v případě, že se Skotsko ocitne v politické situaci, se kterou se neztotožňuje. SNP ve svém oficiálním prohlášení připouští, že nezávislost není jediná možnost, která vede k ochraně skotských zájmů. Pokud se objeví lepší varianta, strana ji využije. Skotská vláda v současné době zahájila konzultace o případném referendu o nezávislosti Skotska na Spojeném království, které

je připraveno k uplatnění, pokud britský parlament aktivuje článek 50 Lisabonské smlouvy (BBC 2016c, Scottish National Party 2016b). Nelze ovšem predikovat, jaký dopad by mělo případné odtržení Skotska od zbytku Spojeného království.

2.5. Strana nezávislosti Spojeného království

Vliv Strany nezávislosti Spojeného království (dále UKIP) se zvýšil převážně kvůli neshodám mezi jednotlivými členy Konzervativní strany. K rychlému nárůstu popularity dopomohla i situace v 90. letech 20. století, kdy ve Spojeném království neexistovala čistě proti-evropská strana a rovněž chyběl jednoznačný představitel euroskeptického pohledu (Seymour 2015: 26). Hlavním cílem UKIP bylo, již od jejího založení, vystoupení Spojeného království z EU. UKIP rovněž požadovala reformu imigrační politiky, zavedení pracovních povolení, která by se vztahovala i na občany EU, omezení nároku na sociální zabezpečení a zpřísnění podmínek pro získání trvalého bydliště. Na druhou stranu UKIP vždy podporovala rozvoj vztahů se zeměmi Commonwealthu (Stone 2015).

Dlouhodobý kritický postoj vůči EU se projevil již po založení strany v roce 1993, kdy vešla v platnost Smlouva o EU. UKIP vyjádřila svůj postoj k celé problematice následujícím způsobem: „*Evropa je demokratická a ekonomická katastrofa.*“ (Benedetto, Varela 2013: 67) Zastoupení v britském parlamentu ale získala poprvé až ve volbách v roce 1999. Největší nárůst podpory se objevil po roce 2004, kdy labouristé zaujali ještě výrazněji proevropský postoj než doposud, tím pádem zavdali tak svým voličům příčinu najít si jinou alternativu. Úspěchem byly i volby do Evropského parlamentu, kdy získala výraznou podporu od britských voličů (Benedetta, Varela 2013: 60–61, 68).

Ve svém programovém prohlášení z roku 2015 strana představuje negativní postoj vůči EU například tím, že důrazně odmítá přísné regulace a řízení britské politiky ze strany EU. Brexit je podle UKIP jediným možným řešením, jak si zachovat svobodu nad vlastními zákony (UKIP Manifesto 2015: 70–71). Bývalý předseda strany Nigel Farage se vyjádřil, že vystoupení Spojeného království z EU by pro Spojené království bylo mnohem bezpečnější než zůstat jejím členem. Dle jeho názoru je důležité zastavit volný pohyb osob a uzavřít hranice. Obchodní styky by měly probíhat pouze mezi samostatnými zeměmi, nikoliv pod dohledem Evropské komise ve vytvořeném superstátě s vlastní vlajkou a hymnou. Řešením by bylo nahrazení dohod s EU smlouvami o volném obchodě. UKIP považuje za největší problém především demokratický deficit EU a vzrůstající neregulovanou imigraci. Přesto strana připouští pomoc uprchlíkům, jejichž

domovy byly zasaženy válkou, avšak důrazně varuje před ekonomickými imigranty. Dle Farage by Spojené království mělo přijímat pouze syrské křesťany, muslimské uprchlíky nikoliv (Stone 2015, Wilkinson 2015).

Strana UKIP, která prostřednictvím svého bývalého předsedy Farage byla nejvýraznějším představitelem kampaně podporující brexit, se momentálně nachází v hluboké krizi. Krátce po vyhlášení výsledků referenda se Farage vzdal své funkce, ve které ho nahradil nevýrazný Paul Nuttal. V současné době je podstatné, aby si UKIP stanovila směr dalšího vývoje a stranickou rétoriku nastavila tak, aby zůstala pro britské voliče stále atraktivní (Mason 2016, McTague 2016). Nutno podotknout, že UKIP je jedna z mála stran, která dokázala splnit své předvolební cíle.

2.6. Britská veřejnost

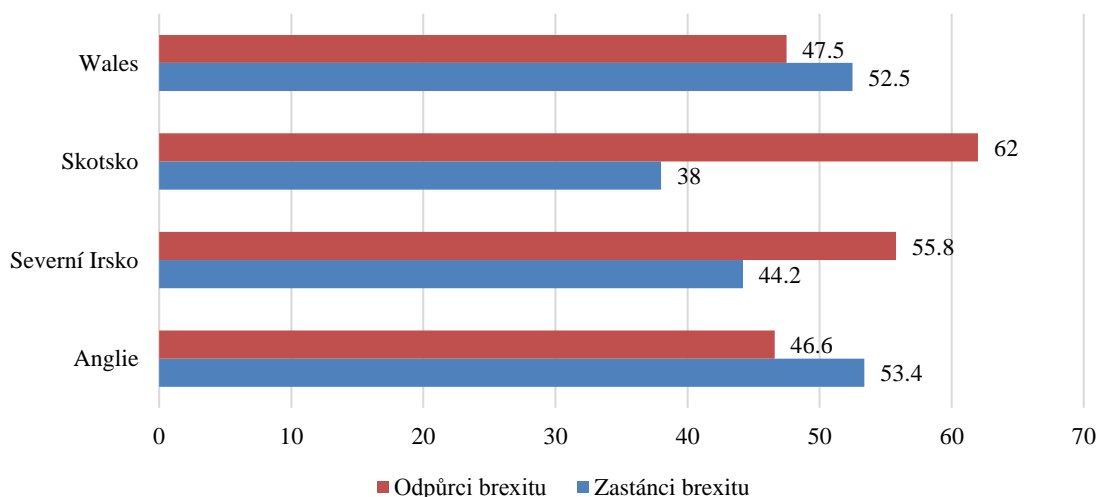
Před referendem o setrvání Spojeného království v EU proti sobě stály kampaně odpůrců a zastánců brexitu. Mezi ty nejvýznamnější patřily *Vote Leave* a *Britain Stronger in Europe*. *Vote Leave* se snažila přesvědčit voliče o správnosti vystoupení z EU pomocí svého nejvýraznějšího představitele, bývalého starosty Londýna, Borise Johnsona. *Britain Stronger in Europe* naopak podporoval bývalý premiér a spolustraník Johnsona, Cameron. Postava, která je s brexitem neodmyslitelně spjata, bývalý lídr UKIP a europoslanec Farage, se stal tváří kampaně *Leave.eu* (Bennett 2016). Mezi další kampaně podporující vystoupení z EU lze zařadit *Get Britain Out*, *Better Off Out*, *Grassroots Out* či *The Campaign for an Independent Britain*. K odpůrcům brexitu se řadili britští vědci, kteří vytvořili kampaň *Scientists for EU* nebo některé politické strany (například *Labour in for Britan*, *Greens for a Better Europe* atd.) (Calamur 2016).

Pro podporovatele vystoupení z EU byla prioritou suverenita Spojeného království, která je spojena s možností tvorby vlastních zákonů nezávislých na pravidlech EU. Dalším výrazným bodem kampaní, prosazujících vystoupení Spojeného království z Unie, byl požadavek na omezení počtu imigrantů a snížení příspěvku do evropského rozpočtu. S těmito tvrzeními ovšem nesouhlasili zastánci setrvání v EU, kteří argumentovali zhoršením ekonomické situace v zemi a snížením počtu pracovních míst v případě vystoupení Spojeného království z EU.

Britští občané se rozhodli pro možnost brexitu, konkrétně 51,9 % hlasujících podpořilo vystoupení z EU. K referendu přišlo 72,2 % voličů, což lze považovat za nadprůměrnou účast. Problémem, pro budoucí vývoj Spojeného království, může být nejednotnost názorů jeho jednotlivých částí. Z grafu vyplývá, že ve Skotsku a v Severním

Irsku se občané postavili zásadně proti vystoupení z EU. Procentuální rozdíl mezi zastánci a odpůrci brexitu je především v případě Skotska markantní, naopak difference mezi podporovateli a jejich oponenty v Anglii a Walesu jsou minimální (BBC 2016d). Dle zářijového průzkumu agentury IPSOS Mori si stále 89 % voličů myslí, že jejich rozhodnutí bylo správné, a v případě konání dalšího referenda by hlasovali stejně.

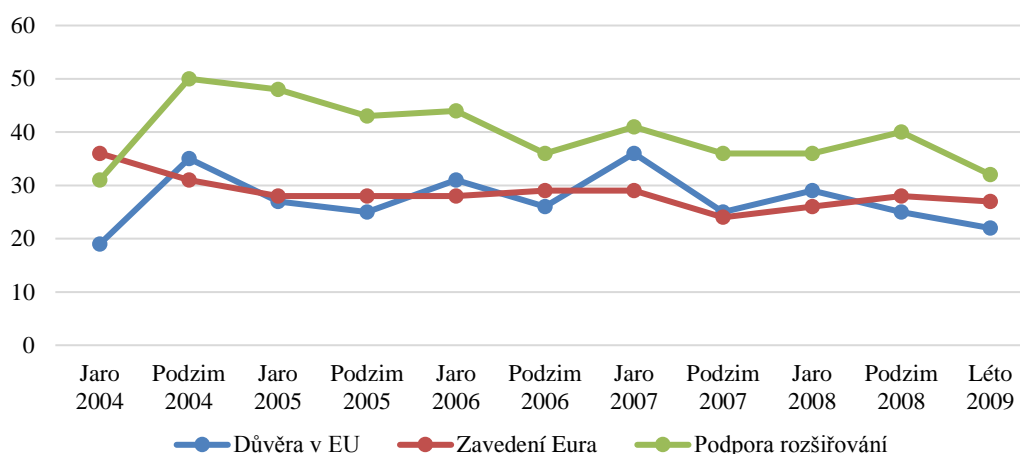
Výsledky referenda

Zdroj: data převzatá z BBC 2016e, vlastní zpracování

V následujícím grafu je zobrazen vývoj postojů britských občanů k otázkám důvěry v EU, zavedení eura a podpory dalšího rozšiřování. Údaje pochází z šetření Eurobarometru sesbíraných v rozmezí let 2004-2009. Z grafu je patrné, že důvěra Britů v EU byla závislá na jejím úspěchu v oblasti rozšiřování, jelikož zalomení těchto křivek je nápadně stejné. V roce 2004 a na přelomu let 2006/2007 došlo k prudkému nárůstu podpory, naopak před koncem roku 2006 a ke konci roku 2009 se obě křivky přiblížily ke svým minimům. Podpora britské veřejnosti v otázce zavedení eura byla stálá, ale vždy se pozitivně vyjádřilo pouze malé množství (kolem 28 %) respondentů, v roce 2007 byl zaznamenán mírný pokles, avšak na začátku roku 2008 se křivka opět vrátila ke svému dřívějšímu průměru.

Vývoj postojů britských občanů

Zdroj: Barclay, Miller 2012: 3, vlastní zpracování

Periodikum *the Financial Times* nabídl přehled veřejného mínění z let 2010–2016 (poslední průzkum byl realizován 22. června, tedy den před referendem) v otázce podpory členství Spojeného království v EU. Z celkových výsledků lze usuzovat, že počet zastánců a odpůrců vystoupení z Unie byl celou dobu v podstatě vyrovnaný. Mezi lety 2010–2013 většina průzkumů poukazuje na částečnou převahu euroskeptiků a poměrně vysoký počet nerozhodnutých voličů, který přesahoval až 20 % dotázaných. Od května 2013 se procento nerozhodnutých respondentů ustálilo a převahu získali zastánci setrvání v EU, změna nastala až v listopadu 2015 po útocích v Paříži, kdy se počet podporovatelů brexitu zvýšil. V roce 2016 se poměr opět vyrovnal, i když lze pozorovat mírný nárůst zastánců brexitu (Grice 2015, *The Financial Times* 2016).

Během členství Spojeného království v ES/EU a především před plánovaným referendem vzniklo velké množství průzkumů veřejného mínění. Jejich výsledky byly ovlivněny několika faktory, mezi které lze zařadit věk respondenta, region, ze kterého volič pochází, a jeho politická orientace. V tomto případě jsou zastánci setrvání Spojeného království v EU především mladí lidé. V rámci regionů lze najít největší podporu EU ve Skotsku a Severním Irsku, naopak nejnižší na jihozápadě a východě Anglie. U výsledků průzkumů rovněž hraje významnou roli aktuální mezinárodní situace. Šetření, které bylo uskutečněno po teroristických útocích v Paříži v listopadu 2015, poukázalo na změnu názoru voličů na EU. Z 2000 respondentů by hlasovalo 52 % pro vystoupení Spojeného království z Unie. Průzkum, který se konal těsně před těmito teroristickými útoky, ale informoval o tom, že se většina respondentů vyjádřila pro možnost setrvání v EU (Grice 2015).

3. Možné dopady vystoupení z EU na Spojené království ve vybraných oblastech

V následující kapitole je nastíněna aktuální politická situace ve Spojeném království a první opatření, které britská vláda podnikla po červnovém referendu. Dále je zde popsán právní způsob vystoupení členského státu z EU a definice pojmů *hard* a *soft brexit*, které přibližují dvě praktické varianty vystoupení z EU. Kapitola rovněž pojednává o již existujících modelech dohod vzájemné spolupráce mezi nečlenskými zeměmi a EU včetně jejich potenciální aplikace na Spojené království. Hlavní část třetí kapitoly tvoří analýza dopadů brexitu na oblasti ekonomiky a obchodu, imigrace, mezinárodního vlivu a vnitřní stability země.

3.1. Aktuální situace

Debata mezi Spojeným královstvím a EU o dalším vývoji vztahů je nyní hlavní prioritou britské vlády. Premiérka Mayová potvrdila, že jednání o vystoupení a uplatnění článku 50 Lisabonské smlouvy se uskuteční do konce března roku 2017. Pokud by vznik nových dohod probíhal bezproblémově, celý proces by mohl být ukončen během následujících dvou let. Pro vyjednávací účely premiérka představila novou organizační složku státu, v jejímž čele se momentálně nachází David Davis. Ministr obrany Cameronovy vlády Liam Fox se bude podílet na vyjednání podmínek pro mezinárodní obchod a bývalý starosta Londýna Johnson byl jmenován ministrem zahraničních věcí. Fox, Davis i Johnson budou v následujícím období zastávat klíčovou funkci v jednáních s EU i s jednotlivými členskými státy (The Economist 2016). Jejich náplní bude tvorba nových mezinárodních dohod tak, aby byly výhodné především pro Spojené království.

Před červnovým referendem nemělo Spojené království jasně stanovenou strategii, které by se drželo v případě, že by nastal brexit. Vše tedy nyní záleží na schopnostech britských vládních představitelů a ochotě EU uzavřít nové dohody. Potenciální možnost vystoupit z EU byla již před referendem pro mnoho členských zemí otázkou zachování národní identity státu, avšak právo na ukončení členství v EU bylo poprvé definováno až v Lisabonské smlouvě z roku 2009 (konkrétně v článku 50) (Poptcheva 2016: 2–3). „Každý členský stát se v souladu se svými ústavními předpisy může rozhodnout z Unie vystoupit.“ (Úřad vlády České republiky 2008: 93)

Proces vystoupení je tedy následující. Britská vláda nejdříve představí Evropské radě svůj záměr vystoupit z EU. Tímto prohlášením se spustí dvouletá lhůta, během které

by Spojené království a EU měly dojít ke společnému kompromisu a k uzavření nových smluv definujících jejich budoucí vztah. Unii v jednáních bude zastupovat Evropská rada, která rozhoduje kvalifikovanou většinou po získání souhlasu od Evropského parlamentu. Vyjednávání nových smluv je ovšem komplikovaný a velice zdoluhavý proces. Důkazem toho je například sedm let trvající schvalování Komplexní hospodářské a obchodní dohody (CETA) mezi Kanadou a EU, u které stále chybí ratifikace některými členskými státy. Vystává tedy otázka, zda bude stanovená dvouletá lhůta dostačující. K jejímu prodloužení, dle paragrafu tři článku 50, je zapotřebí jednomyslný souhlas Evropské rady. Spojené království je povinno po dobu členství v EU dodržovat evropskou legislativu, avšak nemá možnost rozhodovat o nových zákonech, které se ho bezprostředně netýkají (Cabinet Office 2016b: 13). Předchozí sjednané smlouvy ztrácejí platnost v momentě, kdy vstoupí v účinnost dohoda o vystoupení nebo po uplynutí dvou let od oznámení rozhodnutí, pokud tedy Evropská rada, po dohodě s dotyčným členským státem, nerozhodne jinak. Pokud stát, který z Unie vystoupil, požádá o znovupřijetí, jeho žádost bude podléhat postupu uvedenému v článku 49 Lisabonské smlouvy (Úřad vlády České republiky 2008: 63).

Momentálně má Spojené království na výběr ze dvou možností. První varianta se týká pokusu vyjednat co nejvýhodnější smlouvy s EU, které by se svým obsahem v určitých směrech přiblížily těm aktuálním (v tomto případě je nutné počítat i s jejich nevýhodami). Druhá možnost zastává cestu úplné samostatnosti, která zahrnuje vyjednání zcela nových dohod. Dle tohoto rozdělení může dojít k *soft* (první případ) nebo *hard brexitu*. Pod pojmem *soft brexit* si jeho zastánci představují Spojené království jako člena evropského jednotného trhu s možností volného pohybu zboží, osob, kapitálu a služeb. Přijatá opatření by tedy měla minimální dopad na ekonomický růst Spojeného království, ale jedná se o zdoluhavý proces, který by pravděpodobně musel probíhat v několika fázích. Naopak *hard brexit* spočívá v úplném vystoupení z evropského jednotného trhu a vybudování si nových vztahů na základě pravidel Světové obchodní organizace (Ahmed 2016, Whitman 2016: 1). Nyní záleží pouze na britské vládě, jaký postup si zvolí, Mayová ale spíše zastává variantu *soft brexitu*.

3.2. Modely dohod s EU

Spojené království má po Německu a Francii třetí největší ekonomiku v EU, je proto důležité, aby směr, kterým se bude v budoucnosti ubírat, nezpůsobil zemi především ekonomické ztráty. Některé státy, které nejsou členy EU nebo geograficky

neleží v Evropě, mají s Uníí vyjednané dohody určující jejich vzájemný obchodní vztah. Tyto modely mohou sloužit jako příklad pro další vývoj Spojeného království. Je tedy otázkou, zda Velká Británie využije některý z nich nebo půjde svou vlastní cestou.

3.2.1. *Norský model*

První alternativa aplikuje norský model na případ Spojeného království. Norsko je jednou ze tří zemí (společně s Islandem a Lichtenštejnskem), která není členem EU, ale Evropského hospodářského prostoru (EHP) a schengenského prostoru. EHP vznikl v roce 1994 na základě smlouvy mezi EU s ESVO. Norsko je díky této dohodě součástí jednotného trhu, ale nemusí se podílet na dalších formách evropské integrace (Lang 2013). Tato severská země má ovšem k EU celkově pozitivní vztah, a proto participuje ve více evropských politikách, než je její povinností.

Spojené království by při využití norského modelu zůstalo součástí jednotného trhu se všemi čtyřmi svobodami. Možná úskalí jsou v povinné účasti v několika evropských politikách, které s jednotným trhem souvisejí (například v hospodářské, dopravní, sociální atd.). Spojené království by rovněž muselo schvalovat legislativu, která bezprostředně souvisí s jednotným trhem, avšak nemohlo by se podílet na její tvorbě (Lang 2013: 10–11).

Jedním z důvodů, kvůli kterému požadovalo Spojené království vystoupit z EU, byl příliš velký počet regulací a byrokracie ze strany Unie. V případě, že by si pro svůj další vývoj vybralo norský model, muselo by počítat s dalšími regulacemi a omezeními ze strany EU. Spojené království by v rámci volného pohybu osob muselo zaručit možnost žít a pracovat ve Velké Británii občanům EU (počet migrantů v přepočtu na obyvatele je v Norsku mnohem vyšší než ve Spojeném království) (Dhingra, Sampson 2016: 4–5, Cabinet Office 2016b: 13). S těmito body by mohli mít problém především zastánci brexitu, kteří požadovali omezení počtu pracujících migrantů z EU.

Negativum je výše norského příspěvku do evropského rozpočtu, která se téměř vyrovnává částce, jež muselo odvádět Spojené království. Není tedy jisté, zda by tato varianta příliš nezatížila britskou ekonomiku. Cameron ve své analýze vyvrací argumentaci zastánců brexitu, že země stojící mimo EU (například Norsko), mají z jednotného trhu pouze benefity. Ve skutečnosti Norsko, jako člen jednotného trhu, podléhá mnohým regulacím, přispívá do rozpočtu Unie, přesto se nemůže podílet na politice společenství. Cameron se tedy vyjádřil, že následování vzoru Norska by ekonomický růst s největší pravděpodobností nezaručilo (Cameron 2015: 10).

3.2.2. Švýcarský model

Další možností je volba švýcarského modelu. Švýcarsko je součástí ESVO a schengenského prostoru, přesto nikdy nevstoupilo do EU ani EHS z důvodů zachování si své neutrality. Švýcarský model je postaven na základě bilaterálních dohod s EU. Jeho přístup k jednotnému trhu platí pouze v předem stanovených oblastech, ve kterých rovněž země podléhá regulacím ze strany EU (Irwin 2015: 6).

V případě, že by Spojené království využilo tento model, muselo by se za poskytnuté výhody ze strany EU zaručit volným pohybem osob a rovněž přijmout regulace týkající se jednotného trhu. Výhody tohoto modelu lze spatřit v možnosti výběru oblastí, do kterých se může Spojené království zapojit, v nižší částce příspěvků odváděných do rozpočtu EU a ve variantě menší participace v jednotlivých evropských politikách (Cabinet Office 2016b: 13). Obchod Spojeného království by tedy podléhal méně regulacím ze strany Unie a tím by získal větší volnost při rozhodování než v případě norského modelu.

Nevýhodou pro Spojené království by mohla být délka při vyjednávání podmínek jednotného trhu (například Švýcarsko své smlouvy domlouvalo devět let od založení evropského jednotného trhu), za tak dlouhou dobu by mohlo Spojené království ztratit své dosavadní kontakty a přijít o mnohé zajímavé investice (Sentance 2016).

3.2.3. Turecký model

Další varianta je turecký model založený opět na bilaterální dohodě tentokrát mezi EU a Tureckem. Tato smlouva vznikla již v roce 1995 a jejím obsahem je zrušení vnitřních obchodních sazeb a zároveň zavedení společných tarifů pro země, které nejsou členy EU.

V případě této alternativy by si Spojené království nemohlo předem určit výši celních sazeb, jelikož ty jsou společné pro celou EU. Rovněž by ztratilo přístup k evropskému vnitřnímu trhu. Velkou nevýhodou je skutečnost, že vyjednané obchodní smlouvy EU se na člena celní unie nevztahují, takže britský export by z nových unijních kontraktů neprofitoval (Piris 2016: 7–8). Spojené království by mohlo spatřit výhodu v neúčasti v evropských politikách a neplacení příspěvků do rozpočtu EU (samotné Turecko navíc získává dotace právě z Unie).

3.2.4. Členství ve Světové obchodní organizaci

Poslední zmiňovaná varianta může nastat v případě, že by britská vláda nebyla schopná domluvit podmínky další spolupráce s EU. Pokud by Spojené království vystoupilo do EU bez dohodnutí jakýkoliv smluv, jejich vzájemný obchod by se musel řídit pravidly Světové obchodní organizace (WTO) (případ Ruska, Brazílie).

To znamená, že by si Spojené království muselo určit jednotnou sazbu pro ostatní země a rovněž platit tarify okolním státům, se kterými by chtělo obchodovat. Tímto řešením by ovšem došlo ke zdražení exportu britských výrobků. Výhodu lze spatřit v omezení mobility pracovní síly, avšak v nutnosti zachovat volný pohyb kapitál, jelikož takové omezení EU odmítá (Cabinet Office 2016a: 14, Dhingra, Sampson 2016: 7–8). Na Spojené království by již nevztahovaly mimoekonomické povinnosti ze strany EU.

3.3. Dopady vystoupení Spojeného království z EU na vybrané oblasti

Spojené království se nyní nachází v unikátní situaci a je velice pravděpodobné, že v nejbližších letech dojde k velkým změnám v této ostrovní zemi. Dopady na různé odvětví fungování státu se mohou lišit, takže je velice pravděpodobné, že ke změnám dojde. Názory, k jakým a v jaké míře, se ovšem liší. Největší rozdíl v prognózách je patrný u zastánců a odpůrců brexitu.

3.3.1. Ekonomika a obchod

Významným argumentem zastánců brexitu byla nadměrná výše britských příspěvků do evropského rozpočtu. Podporovatelé vystoupení z EU argumentovali tím, že se díky brexitu může zlepšit ekonomická situace země, jelikož již nebude muset přispívat do společného evropského rozpočtu. Částka, kterou Spojené království posílá do EU, byla často zveličována. Například euroskeptik Ian Milne ve své analýze uvádí, že členství v EU Spojené království stojí přibližně 10 % jejího celkového HDP. V přepočtu na rok 2009 by činilo asi 139 miliard liber, zatímco hodnota exportovaného zboží do EU je pouze 124 miliard. Tento rozdíl autor nazývá tzv. skrytou daní za členství v Unii (Milne 2011: 6). Žádné jiné zdroje však takto vysoké částky neuvádějí.

Na oficiálních stránkách kampaně *Vote leave* je zmiňována výše příspěvku 350 milionů liber do rozpočtu EU týdně, což činí 18,5 miliard ročně (Vote Leave). V oficiálních dokumentech z Dolní sněmovny je uvedena částka 8,7 miliardy liber na rok 2009. Ten sice v následujících letech vzrostl, ale nikdy nepřekročil sumu 15 miliard liber

(Keep 2016: 3). Následující den po referendu se Farage vyjádřil, že toto prohlášení „...byla jedna z chyb, které se kampaň za vystoupení dopustila.“ (McCann 2016) Ať by už byla výše příspěvku jakákoliv, jedním z hlavních argumentů pro vystoupení z Unie bylo tvrzení, že tyto finance by se využily k rozvoji Spojeného království, především jeho zdravotnictví a školství (Vote Leave). Spojené království nejspíše vždy bude odevzdávat nějakou část ze svých financí EU v závislosti na tom, jak výhodné smlouvy uzavře.

Negativum spojené s brexitem je ukončení evropských dotací pro britské hospodáře. Nejvíce by tato možnost zasáhla oblasti Walesu a Severního Irsku, jelikož by Spojené království již nadále nebylo členem SZP a nemělo by nárok na evropské dotace pro tyto zemědělské oblasti, které jsou ekonomicky méně výdělečné než zbytek Spojeného království. Následkem této situace by bylo nejspíše zdražení potravin napříč Spojeným královstvím (Springford, Tilford, Whyte 2014: 11). Rovněž by mohlo dojít k omezení exportu do zemí EU, jelikož dle unijních nařízení, by byla zavedena tarifní sazba na vyvážené zboží (v průměru až 14 % na dovoz zemědělských výrobků a přibližně 36 % na mléčné výrobky) (Cabinet Office 2016b: 18). Jelikož Spojené království více exportuje, než importuje, tyto sazby by se ho v budoucnosti jistě týkaly.

Díky unijním fondům bylo možné vytvořit velké množství pracovních míst i založit nové firmy v méně rozvinutých částech Spojeného království. Například ve Walesu se za období let 2007–2016 podařilo vytvořit více než 36 tisíc pracovních míst a téměř 12 tisíc nových podniků, ve Skotsku byla čísla ještě vyšší (Hunt et al. 2016: 7). Dotace rovněž dopomáhaly k rozvoji britských výzkumných institucí a univerzit, jelikož až 16 % z jejich celkového rozpočtu bylo tvořeno právě z unijních financí (Gannon 2016).

Co je zřejmě nejdůležitějším faktorem týkajícím se ekonomiky Spojeného království, je obchod mezi jednotlivými státy a možnost přístupu na světový trh. Dle zastánců brexitu je prokazatelné, že obchod se zeměmi mimo EU se v letech 1999-2009 rozvíjel mnohem rychleji než mezi členskými státy EU. Jejich dalším argumentem, že země mimo Unii (například Spojené státy americké nebo Čína) obchodují s členskými státy mnohem intenzivněji než Spojené království. Evropské tarify, které musí odvádět nečlenské státy, jsou pro tyto země přijatelné, jelikož již nemusí dále přispívat do evropského rozpočtu a dodržovat evropské regulace (Milne 2011: 12). Podporovatelé setrvání Spojeného království v EU jsou toho názoru, že pro Velkou Británii je nejvýhodnější být součástí evropského trhu, jelikož až 40 % jejího exportu směřuje právě do jednotlivých států EU (Piris 2016: 4).

Brexit může ovlivnit i automobilový průmysl. Například v roce 2015 se ve Spojeném království vyrobil rekordní počet automobilů (1,23 milionů), přičemž až polovina z nich byla exportována na evropský trh. S tím souvisí fakt, že více než 40 % komponentů na výrobu těchto vozidel bylo dovezeno z EU. Vystoupením z jednotného trhu by se celková produkce zásadně prodražila (Cabinet Office 2016b: 17–18). Celní sazby by se totiž vztahovaly na dovezené součástky a následně na vyvezené finální produkty, což by vedlo k dvojnásobnému proclení a zvýšení ceny výrobku. Tento stav by ovlivnil budoucí rozhodování investorů, kteří by zvažovali uložení svého kapitálu, jelikož by situace po vystoupení mohla znamenat komplikace při exportu a importu jednotlivých produktů (Springford, Tilford, Whyte 2014: 36).

Studie informují o tom, že vstup Spojeného království do EU měl pozitivní vliv na přímé zahraniční investice, které právě díky přístupu na jednotný trh vzrostly v průměru o 28 % za celé období členství Spojeného království v EU (Dhingra et al. 2016: 3). Ukončení volného pohybu osob může způsobit deficit pracovních sil na trzích a tím vést k dalšímu zdražování produktů a služeb (Giles 2016). Členství v EU momentálně zaručuje dohodu o volném obchodu s přibližně 60 státy a nová jednání s dalšími více než 60 zeměmi včetně Brazílie, Indie, Japonska nebo USA (International Monetary Fund 2016: 5). Díky těmto obchodním smlouvám by se pro členy EU otevřel trh jak služeb, tak i investic s možností zadávání veřejných zakázek.

Brexit může ovlivnit i oblast finančnictví. Jednalo by se o banky, pojišťovny nebo obchodníky s aktivy. Doposud tyto instituce mohly prodávat své služby a zakládat nové pobočky v zemích EU bez omezení ze strany jednotlivých členských států. To jim umožňuje tzv. pas, bez kterého by firmy musely splňovat podmínky jednotlivých zemí, ve kterých chtějí podnikat (Cabinet Office 2016b: 18, International Monetary Fund 2016: 5).

Londýn, který momentálně patří mezi největší finanční centra v Evropě, může kvůli vystoupení Spojeného království z EU o svoji pozici přijít, jelikož některé země mohou záměrně bránit britskému vstupu do Evropského hospodářského prostoru, aby právě jejich ekonomická centra převzala postavení Londýna. Rovněž může dojít k oslabení libry (její hodnota soustavně klesá), což by zapříčinilo růst inflace. Vystoupení z EU by také mohlo snížit HDP Spojeného království do roku 2020 o 3,3 % (Dhingra et al. 2016: 6, Lehmann, Zetsche 2016: 19, Piris 2016: 4).

Vystoupení z EU lze označit z ekonomického hlediska za riskantní krok z následujících důvodů. Možné ukončení příspěvků do rozpočtu EU není tak reálné, jak

jej zastánci vystoupení prezentovali před referendem. Pokud bude Spojené království i nadále obchodovat s evropskými zeměmi, bude muset přijmout nové regulace nebo celní sazby předem určené EU (v případě, že by nevyužilo model WTO). Spojené království zásadně oslabí ukončení dotací, které díky členství v EU mohlo přijímat. Negativní prognóza předpokládá, že dojde k ekonomické destabilizaci státu, která se sebou přinese nejenom oslabení rozvoje zemědělských oblastí Spojeného království či ztrátu atraktivity této země z pohledu investorů. Vše tedy záleží na schopnostech vládních činitelů, kteří se budou podílet na tvorbě nových smluv.

3.3.2. Imigrace

Před referendem byla jedním z hlavních argumentů podporovatelů brexitu vysoká a neregulovaná imigrace, která dle jejich názoru měla negativní vliv na celé Spojené království. V roce 2015 do této ostrovní země přišlo až 300 tisíc migrantů. Obavy z nich byly posilovány prognózami dalšího rozšiřování EU o země méně ekonomicky vyspělé s vyšším procentem trestní činnosti a rovněž s větší touhou po lepším životě (jednalo se například o Albánii, Makedonii nebo Turecko) (Vote Leave).

Zastánci vystoupení také často používali argument, že kvůli EU je Spojené království nuceno přijímat nadměrné množství imigrantů, kteří britským občanům zabírají pracovní místa, jelikož jsou schopni práci vykonávat za nižší mzdy, avšak s větší produktivitou (Springford, Tilford, Whyte 2014: 17). Průzkum Královské asociace britských chovatelů mléčného skotu poukázal na fakt, že až třetina zaměstnanců v jejich oblasti jsou migranti. Většina zaměstnavatelů se vyjádřila, že migranti (především Poláci a Lotyši) jsou tvrdě pracující součástí jejich týmu, zatímco mnozí z britských zájemců o pracovní pozice mají velmi nízkou produktivitu a pracovní morálku (Farmer Scientist Network 2016: 24–25). Největší přínos migrantů je v oblasti v polnohospodářství, kde jsou pro mnoho zaměstnavatelů nepostradatelní. Závislé na jejich pomoci jsou i některé stavební firmy. V odvětvích jako finančnictví, účetnictví, hotelnictví a cateringové služby vyhledávají jednotlivé firmy práci migrantů v menším měřítku. Někteří podnikatelé se vyjádřili, že pokud by ztráta těchto zaměstnanců neměla větší dopad na fungování jejich firem, je nutno vyzdvihnout jejich pracovní schopnosti a morálku. Jiní ale uvádějí, že by bez těchto zaměstnanců jen těžko obsadili všechny pracovní pozice (Dench et al. 2006: 35–36).

Rovněž jsou pracující migranti přínosem do veřejného rozpočtu, jelikož odvádějí daně. Jestliže Spojené království po vystoupení z EU bude regulovat migraci, může

zapříčinit zvýšení daní nebo nutnost snížení veřejných výdajů (Springford, Tilford, Whyte 2014: 17).

Po brexitu může dojít ke zpomalení rozvoje ve výzkumných institucích a to zejména kvůli nedostatku financí, jelikož většina z nich je dotovaná právě z evropských fondů. Mnoho vysoce kvalifikovaných pracovníků, kteří působí ve Spojeném království díky programům zprostředkovaných EU, může o svoji práci rovněž přijít (Gannon 2016). Nastalá situace může snížit i počet zahraničních studentů, kterých v akademickém roce 2014/2015 působilo na britských vysokých školách až 17 %. Poklesem počtu těchto studentů, může dojít ke snížení celkové úrovně vzdělávání ve Spojeném království. V průzkumu, zda lidé vidí zahraniční studenty jako přínos pro britskou společnost a lokální ekonomiku, se až 60 % respondentů vyjádřilo pozitivně a pouze 12 % odpovědělo, že jsou tito studenti přítěží pro britský školský systém (Katwala, Rutter, Ballinger 2016: 31).

Až dva miliony občanů Spojeného království žije, pracuje a cestuje v rámci EU. Díky členství v EU mají právo na využití všech výhod volného pohybu v rámci vnitřního trhu. Vystoupením z Unie by o tyto benefity mohli přijít, pokud by nedošlo k vyjednání nových výhodných smluv (Cabinet Office 2016b: 23). Pokud by britská vláda požadovala regulaci migrace, existuje možnost bodového systému, která spočívá v rozdělení migrantů do tří skupin na základě jejich kvalifikace.⁹ Poté se určí limit příchozích migrantů pro všechny tři skupiny (Irwin 2015: 18).

Je však důležité zdůraznit, že stejný postup může být přijat i EU pro britské občany. V současnosti má Spojené království vyjednanou výjimku ze schengenského prostou a zavedením podobných opatření by nastalá situace nebyla ničím přínosná, spíše by došlo ke zkomplikování v oblasti volného pohybu osob (Inkster 2016: 28). V celonárodním měřítku je pravděpodobné, že snížení imigrace bude vést k poklesu životního standardu, jelikož migranti svou prací, placením daní a využíváním veřejných služeb pomáhají snižovat deficit státu (Wadsworth et al. 2016: 16).

V posledních letech byla imigrace do Spojeného království na vzestupu, což bylo zapříčiněno i rozšiřováním EU o nové země, avšak pracovní trh v Británii lákal především nejzajímavější vrstvu imigrantů. Jednalo se lidi v produktivním věku a většinou s určitým vzděláním, které později mohli uplatnit při výkonu zaměstnání (Goodwin 2016: 25).

⁹ Skupina 1 (vysoce kvalifikovaní, podnikatelé), skupina 2 (kvalifikovaní, absolventi), skupina 3 (nekvalifikovaní) (Irwin 2015: 18).

Tento jev dopomohl zpomalit stárnutí populace a zaplnit pracovní místa, které vznikly v důsledku rozvoje ekonomiky.

Otázka imigrace hrála v referendu o setrvání Spojeného království v EU klíčovou roli, jelikož velká část občanů nesouhlasila s množstvím cizinců, kteří přicházeli, především z východní Evropy, za lepším zaměstnáním i životem. Rovněž byly patrné i obavy z rozšiřování EU o nové země Balkánu či Turecka. Voliči, hlasováním pro možnost brexitu tak dali najevo požadavek omezení migrace. Migranti ve Spojeném království ale nebyli jenom přítěží pro společnost, právě naopak. Podpořili ekonomický růst a často přijímaly zaměstnání, která by pro občany Spojeného království nebyla přijatelná. Případným omezením imigrace by mohlo dojít k reálnému deficitu pracovní síly na trhu práce, což by mohlo vést ke zpomalení ekonomického růstu. Migranti, kteří přicházejí do Spojeného království, snižují křivku stárnutí populace, udržují nízkou nezaměstnanost, platí daně a tím přispívají do státního rozpočtu.

3.3.3. Mezinárodní vliv

Plánované vystoupení z EU zcela jistě ovlivní mezinárodní vliv Spojeného království. Tato země vždy kladla důraz na vlastní suverenitu a možnost ovlivňovat zahraniční politiku bez zásahu EU. Po uskutečnění brexitu bude moci uplatňovat politiku, která vychází pouze z její vlastní vůle. Jakým způsobem se ale změní vnímání Spojeného království ostatními státy? Dle zastánců vystoupení se může vrátit na pozici politicky významného státu, který udržuje kontakty především se Spojenými státy americkými a zeměmi Commonwealthu (Strategic Comments 2016: 3).

Odpůrci brexitu argumentují tím, že členství v EU přináší Spojenému království v mezinárodní oblasti pouze výhody. Spojené království lze považovat za jeden z vůdčích států EU, který prostřednictvím evropské politiky mohl uplatňovat svůj vliv v Evropě i ve světě. Spojené království hrálo významnou roli například při udělování sankcí Rusku po obsazení Krymu nebo při navazování nových kontaktů s Asií. Brexit by proto mohl narušit jednání s dalšími státy, jelikož Spojené Království samo o sobě nepředstavuje tak atraktivního partnera ani hrozbu pro ostatní velmoci (Piris 2016: 7). Tuto tezi potvrdil i americký prezident Barack Obama, který ve svém projevu na oficiální návštěvě Spojeného království 22. dubna 2016 (tedy před plánovaným referendem) prohlásil, že by sice Spojené státy americké byly ochotné vyjednávat pouze se Spojeným královstvím, avšak pouze po předchozí dohodě s EU (Obama 2016). Z prohlášení vyplývá, že Spojené království již nemusí mít tak velký vliv v mezinárodních vztazích jako mělo před druhou

světovou válkou a jeho uplatnění ve světě může být složité. Samozřejmě musí se vzít v potaz, že přístup USA se může s nástupem nového prezidenta změnit.

Podobně jako americký prezident se vyjádřili i indický premiér nebo australský ministr zahraničních věcí, kteří uvedli, že je pro další vývoj jejich států důležité, aby bylo Spojené království silné a dle jejich názorů má větší vliv, když je součástí EU (Strategic Comments 2016: 4). Kontakt se spojeným královstvím je pro tyto země strategický, jelikož díky němu mají snadnější přístup na evropský trh.

Cameron uvedl, že členství v Unii přináší možnost volného obchodu s více než 50 státy po celém světě. Vyjednávání nových dohod po vystoupení z evropského bloku bude zdoluhavý a komplikovaný proces. Může se stát, že nové smlouvy nebudou pro Spojené království tak výhodné, jelikož bude mít menší vliv, když není součástí EU (Cameron 2015: 10). Navíc jako člen Unie mělo Spojené království právo veta, které mohlo při rozhodování o zahraniční politice zabránit, aby se situace vyvíjela proti britským představám. Země měla velký vliv na řešení strategických nebo bezpečnostních problémů (Rifkind 2016).

Vliv Spojeného království by byl zcela jistě omezen, mohlo by se stát, že vystoupením by se destabilizovala celá Unie. Příklad Britů totiž může následovat několik dalších euroskepticky naladěných států (Cameron 2015: 11). Bývalý předseda Liberálních demokratů Clegg v debatě o brexitu uvedl, že Spojené Království si zaslouží vysoké a důležité postavení, které v Unii zastává. Vystoupením se může dostat do situace, ve které bude pouze pozorovat dění ve světě (EU Debate 2015a). Vystoupením z EU rovněž může dojít k omezení spolupráce Spojeného království s mezinárodními bezpečnostními složkami (Cabinet Office 2016b: 19). V otázce bezpečnosti je možné, že Spojené království a EU vyjednájí výhodné smlouvy pro obě strany. Velká Británie se řadí k velmocím v oblasti zpravodajských služeb, zatímco Francie nebo Německo v této oblasti hluboko zaostávají, a proto je pro EU její pomoc nepostradatelná (Inkster 2016: 24-25).

Spojené království má zřejmě větší politický vliv než po vystoupení z EU. Po brexitu může Spojené království navázat nové strategicky výhodné kontakty. Lze ovšem, na základě vyjádření zástupců několika potenciálních obchodních i politických partnerů, předpokládat, že samostatné Spojené království nebude představovat tak atraktivního spojence. V případě výběru mezi Spojeným královstvím a EU by stát preferoval Unii. Existují i obavy o bezpečnost země, jelikož by ztratily platnost dohody o spolupráci bezpečnostních složek EU a Spojeného království, avšak v tomto případě je velice

pravděpodobné, že předchozí kooperace bude pokračovat, jelikož je pro obě strany velice výhodná.

3.3.4. Vnitřní stabilita

S vystoupením Spojeného království z EU je spjata obava z narušení jeho vnitřní stability. Již ve druhé kapitole této práce je zmíněn proevropský postoj SNP včetně požadavku referenda o samostatnosti Skotska v případě brexitu. Skotsko potvrdilo svůj pozitivní postoj k EU tím, že 62 % tamních voličů hlasovalo proti vystoupení Spojeného království z EU. V referendu o skotské nezávislosti v roce 2014 bylo setrvání v EU jednou z hlavních příčin, která vedla k odmítnutí samostatnosti této země. Kdyby se Skotsko oddělilo již v roce 2014, muselo by vyjednat zcela nové přístupové smlouvy s EU (Strategic Comments 2016: 4, Quackenbush 2016). Celý proces by mohl trvat i několik let a nelze odhadnout, jak výhodné dohody by Skotsko s Unií uzavřelo.

Po červnovém referendu došlo ke změně situace, a proto Spojené království od března 2017 začne vyjednávat konkrétní podmínky vystoupení z EU. Jestliže Skotsko s následujícím vývojem nesouhlasí, existuje varianta, že by mohlo zůstat členem EU i nadále bez požadavku oddělení se od Spojeného království. Vše ale závisí na rozhodnutí EU a smlouvách, které mezi sebou jednotliví aktéři uzavřou. Tato dohoda by ovšem musela být ratifikována do té doby, než by Skotsko uspořádalo nové referendum, jelikož po jeho realizaci totiž všem předchozím smlouvám vyprší jejich platnost. V současné době si přes 56 % skotských občanů nepřeje, aby jejich vláda v nejbližších dvou letech vedla kampaň za osamostatnění se. Více než 62 % dotázaných si rovněž nesouhlasí s tvrzením, že je reálné být i nadále součástí Spojeného království (Gordon 2016, Whitakar 2016).

Potenciální skotská nezávislost může mít negativní dopad na tamní ekonomiku. Skotsko exportuje až třiapůlkrát více svých výrobků do ostatních částí Spojeného království než do EU. V případě nezávislosti by mohlo dojít k vyloučení Skotska z britského jednotného trhu, problematický by rovněž mohl být pohyb osob mezi Skotskem a zbytkem Spojeného království (Scotland in Union 2016: 1).

Za další zemi Spojeného království, která není spokojená s výsledky referenda, lze považovat Severní Irsko, kde se 56 % voličů rozhodlo pro setrvání v EU. V tomto případě je nejcitlivější téma hranice mezi Severním Irskem a Irskou republikou. Zde by mohlo dojít k obnově hraničních kontrol v případě vystoupení Spojeného království z EU. Pokud by opravdu taková situace nastala, Severní Irsko by zůstalo oddělené od

zbytku Spojeného království kvůli jeho specifické geografické poloze (BBC 2016e, Fenton 2016). Vztahy mezi Severním Irskem a Irskou republikou byly dlouhá desetiletí vypjaté. Jejich spor se týkal náboženského konfliktu mezi katolickým jihem a převážně protestantským severem. Právě členství obou částí ostrova v EU ve velké míře dopomohl k uklidnění vzájemného napětí a zabezpečení volného pohybu osob i zboží. Existuje ovšem i možnost, díky které brexit dopomůže k irské jednotnosti. Ministr Severního Irsku a člen národní strany Sinn Féin, Martin McGuinness, již svolal první shromáždění za jednotné Irsko a vznesl požadavek vyhlášení referenda týkající se irské samostatnosti (Humphries, Ferguson 2016).

Nejistý vývoj lze pozorovat i na Gibraltar, jelikož v současné době čelí nátlaku ze strany Španělska, které si nárokuje jeho území. Španělsko svůj postup zdůvodňuje tím, že je schopno Gibraltar zabezpečit bezproblémový přístup do celé Unie, který by v případě vystoupení Spojeného království z EU nebyl samozřejmostí (Dawber 2016). Někteří britští (euroskeptičtí) politici ovšem zastávají názor, že Gibraltar je závislý převážně na turismu, námořnictví a finančních službách, tudíž by se tomuto zámořskému území dařilo lépe bez regulací EU. Dle tvrzení prvního ministra Gibraltar, Fabiena Picarda, v případě, že by po brexitu nebyl zajištěn volný pohyb v rámci evropského jednotného trhu, tamní obyvatelé by museli zvážit variantu připojit své území ke Španělsku (BBC 2016g, Dawber 2016, Reyes 2016). Odmítavý přístup Spojeného Království k odtržení Gibraltar a nárokování si zámořského území španělskou středo-pravicovou vládou by mohl vést ke konfliktu mezi oběma evropskými státy.

Vnitřní stabilitu by mohlo narušit i potenciální odtržení Londýna od zbytku Spojeného království. Během prvního dne petici s tímto návrhem podepsalo 60 tisíc Britů. Hlavní město Spojeného království lze považovat za kosmopolitní oblast, která je rovněž sídlem světového finančnictví. Londýn je administrativní i ekonomické centrum Spojeného království a jeho celková produkce tvoří až 22 % britského HDP (Brown 2016). Rovněž profituje ze členství v EU v několika oblastech (i to byl důvod, proč většina Londýňanů hlasovala proti vystoupení z EU). Přínosem pro toto město je volný trh bez tarifních omezení a sídla několika světových finančních poboček (Jenkins 2016). Starosta Londýna Sadiq Khan nesouhlasí s variantou oddělení města od zbytku Spojeného království, a proto apeluje na vládu, aby dobře zvážila své další kroky. Informuje o tom, že firmy ve městě potřebují přísun kvalifikovaných pracovníků, aby bylo možné zabezpečit a udržet jejich ekonomický růst. Rovněž britskou vládu upozornil na situaci, pokud bude ignorovat potřeby zdejších firem a zamítne možnost pracovat ve

Spojeném království občanům EU, Londýn bude nucen najít si své vlastní řešení. Proto korporace města Londýn a londýnská obchodní komora už podnikají první kroky, které by měly vést k uspořádání londýnského summitu, kde by se měly alternativy vhodné pro budoucí vývoj města (BBC 2016h).

Od výsledků referenda je častým tématem vnitřní stabilita, respektive nestabilita Spojeného království. SNP dlouhodobě podporuje nezávislost Skotska, stejné tendence začínají mít i Severní Irové. Jelikož nikdo není schopen předpovědět konkrétní následky brexitu, některé části Spojeného království zvažují alternativu nezávislosti v případě, že by se v budoucnosti ještě více rozcházely svými názory s celkovou politikou Spojeného království. Vše závisí na budoucí podobě dohod, které bude britská vláda schopna vyjednat.

Závěr

Spojené království zastává významnou funkci v rámci EU, jelikož se jedná o zemi s druhou nejsilnější ekonomikou ze všech členských států Unie. Díky přístupu k největšímu jednotnému trhu na světě může dlouhodobě udržovat dobré vztahy se Spojenými státy americkými a zeměmi Commonwealthu. Britští občané ovšem v červnovém referendu svým rozhodnutím tuto jistotu vyměnili za nezávislost. Přesné důsledky brexitu nelze momentálně s přesností určit, jelikož jednání o podmínkách vystoupení a tvorbě nových smluv ještě nezapočala. Není rovněž jisté, jakým směrem se bude nejednotná britská vláda v příštích měsících ubírat.

Cílem práce je analýza dopadů brexitu na Spojené království v předem určených oblastech fungování země. Spojené království v rámci ES/EU prošlo dlouhým vývojem, který se jevil problematicky. Již od samotného vstupu do ES zaujívalo převážně euroskeptický postoj k aktivitám ES/EU, aby si alespoň částečně udrželo svoji nezávislost, požadovalo trvalé výjimky z práva EU. Problematika postoje pěti politických stran a veřejnosti k ES/EU a především k samotnému brexitu je nastíněna ve druhé kapitole. Strany byly vybrány kvůli svému vlivu, které ve Spojeném království mají. Závěrečná třetí kapitola analyzuje již výše zmíněné možné dopady vystoupení na Spojené království, ale rovněž je zde popsána aktuální situace panující v této ostrovní zemi. V kapitole jsou rovněž analyzovány čtyři modely dohod, které by mohly být inspirací pro další vývoj Spojeného království včetně uvedení jejich pozitiv a negativ.

Aktuálně převládají spíše negativní prognózy určující vývoj Spojeného království po brexitu. Odborníci se ovšem shodují, že negativní dopad brexitu může být zmírněn zvolením správného přístupu při vyjednávání s EU. Mezi hlavní argumenty obhajující vystoupení EU patří nezávislost, rychlý ekonomický růst bez evropských regulací. Některé z těchto argumentů byly krátce po referendu vyvrácené nebo označené za nepřesné samotnými zastánci vystoupení. Negativa vystoupení jsou spjata s obavou z navázání nových výhodných smluv a se zhoršením ekonomické situace ve Spojeném království. Tyto argumenty jsou podloženy především publikacemi ekonomů, politologů a rovněž prohlášeními britských vládních představitelů.

Na základě analýzy ze třetí kapitoly je nyní možné zodpovědět výzkumné otázky: *Do jaké míry lze dopady vystoupení Spojeného království z EU hodnotit negativně?*

Samotný výsledek referenda přinesl do Spojeného království velkou nejistotu. Významné parlamentní strany, jako jsou labouristé a konzervativci, se zmítají ve vnitřní

nestabilitě. Do čela země se dostala premiérka Mayová, kterou zaprvé zcela nepodporují její spolustraníci, zadruhé ještě nepředstavila přesný plán, jakým směrem by se mělo Spojené království po brexitu ubírat. Kvůli výše zmíněným okolnostem země pomalu ztrácí důvěru mezi okolními státy. Členství v EU a stabilní pozice Spojeného království v rámci Unie jsou nyní zpochybněny. Spojené státy americké a země Commonwealthu ztrácejí důvod i nadále v takové míře se Spojeným královstvím spolupracovat, jelikož si nejsou jisté jeho stabilitou a dalším vývojem. Nejistota zavládla uvnitř Spojeného království, jelikož došlo ke snížení ekonomického růstu a jednotlivé části království uvažují o vlastní nezávislosti.

Přesné dopady bude možné určit, až po vyjednání nových smluv s EU. Pro Spojené království by bylo výhodné, kdyby vyjednané smlouvy zaručily benefity evropského jednotného trhu a mohli zabránit rozpadu Spojeného království. Proti zachování vztahů s Uní jsou ale zásadně zarytí euroskeptici, kteří mají snahu především omezit migraci a počet již přítomných migrantů. Zjevně si však neuvědomují, že práce přistěhovalců dopomohla rozvoji země a zvýšení životního standardu. Díky nim funguje mnoho firem, které by jinak nemohly existovat, a rovněž jsou obsazena pracovní místa, které by běžný občan Spojeného království nikdy, za danou mzdu, nepřijal. Proto na otázku, do jaké míry lze dopady vystoupení Spojeného království z EU hodnotit negativně, je nutno odpovědět, že do značné. Jak bylo zmíněno již na začátku celé práce, vše závisí na podobě nových dohod.

2. Jaká existují pozitiva vystoupení Spojeného království z EU na základě analýzy ze třetí kapitoly?

Z většiny průzkumů předložených jednotlivými odborníky vyšlo najevo, že, že vystoupení Spojeného království z EU nemá příliš pozitivních dopadů. Po červnovém referendu se ukázalo, že slibované výhody euroskeptiků před referendem nejsou vůbec tak reálné, jak je zastánci vystoupení prezentovali. Hlavními pozitivy mělo být uchování plné částky příspěvku do unijního rozpočtu, omezení migrace směrem do Spojeného království, zbavení se evropských regulací a nenadřazenost evropské legislativy. Jak vyplývá z jednotlivých průzkumů, Spojené království bude muset stále přispívat do evropského rozpočtu, aby mělo možnost přístupu na jednotný trh, nebo bude povinno platit tarifní sazby. Otázka migrace je také velmi nespecifikovatelná. Je možné, že po vystoupení z EU si britští občané budou moci určovat vlastní kvóty nebo snížit počet aktuálních migrantů, avšak i takové řešení může mít negativní následky shrnuté u první

otázky. Omezování by v takovém případě nejspíše byli i britští občané. Jistě by došlo k odstranění unijních regulací a země by se mohla řídit pouze svými zákony bez nadřazenosti evropského práva. Produkce, vnitřní obchod v zemi a investice by nebyly regulovány EU a zároveň by Spojené království mohlo začít navazovat nové kontakty. Odpověď na otázku lze shrnout, že výhodou vystoupení z EU je především splnění snu euroskeptiků o nezávislosti Spojeného království.

Literatura

„Brexit poll tracker“ UK’s EU Referendum, *Financial Times*, 2016 (online). Dostupné z: <<https://ig.ft.com/sites/brexit-polling/>> (3. 12. 2016)

„Daily chart: The Economist’s “Brexit” poll-tracker“ *The Economist*, 21. 4. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2016/04/daily-chart-11>> (24. 4. 2016).

„David Cameron promises in/out referendum on EU “ UK Politics, *BBC News*, 23. 1. 2013 (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-21148282>> (3. 12. 2016)

„Election 2015 Results“ *BBC News*, (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/election/2015/results>> (19. 4. 2016).

„Election 2015: What difference would proportional representation have made?“ *BBC News*, 9. 5. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/election-2015-32601281>> (19. 4. 2016).

„EU Debate | Nick Clegg MP | Proposition“ *youtube*, 11. 12. 2015a (video). Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=cDcR_6x7GgI> (2. 12.2016)

„EU Debate | Nigel Farage MEP | Opposition“ *youtube*, 11. 12. 2015b (video). Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=8tT3FBdnufc>> (1. 12.2016)

„EU referendum: Cameron sets June date for UK vote“ EU Referendum, *BBC News*, 20. 2. 2016a (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-35621079>> (3. 12. 2016)

„EU referendum: Jeremy Corbyn warns of workers' rights 'bonfire' if UK leaves“ *BBC News*, 14. 4. 2016h (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36039925>> (20. 4. 2016).

„EU reform deal: What Cameron wanted and what he got“ EU Referendum, *BBC News*, 20. 2. 2016b (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-35622105>> (3. 12. 2016)

„Europe“ *Liberal Democrats*, (online). Dostupné z: <http://www.libdems.org.uk/manifesto_europe> (18. 4. 2016).

„Facts about the European Union“ *Vote Leave, take back control*, (online). Dostupné z: <<http://www.voteleavetakecontrol.org>> (21. 4. 2016)

„Five models for post-Brexit UK trade“ EU referendum, *BBC News*, 27. 6. 2016i (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36639261>> (2. 12. 2016)

„Get The Facts“ *Britain Stronger In Europe*, (online). Dostupné z: <http://www.strongerin.co.uk/get_the_facts#VQwV4pDkB1Cmz861.97> (22. 4. 2016)

„London may seek separate Brexit deal, mayor warns “ London, *BBC News*, 30. 11. 2016d (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-england-london-38157861>> (2. 12. 2016)

„Obama: UK would be 'back of queue' for trade talks if it leaves EU – video“ *theguardian*, 22. 4. 2016 (video). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/us-news/video/2016/apr/22/obama-uk-would-be-back-of-queue-for-trade-talks-if-it-leaves-eu-video>> (22. 4.2016)

„Profile: The Conservative Party“ *BBC News* 25. března 2010 (online). Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/election_2010/8536227.stm> (17. 4. 2016).

„SNP's Nicola Sturgeon announces new independence referendum bill“ *BBC News*, 13. 10. 2016c (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-37634338>> (5. 12.2016)

„So what will Brexit really mean?“ *The Economist*, 10. 9. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.economist.com/news/britain/21706470-theresa-mays-ministers-are-carefully-avoiding-specific-answers-she-systematically>> (3. 12. 2016)

„Spanish PM's anger at David Cameron over Gibraltar “ EU Referendum, *BBC News*, 16. 6. 2016e (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36548175>> (1. 12. 2016)

„Speech to the College of Europe ("The Bruges Speech")“ 1988. *Margaret Thatcher*, (online). Dostupné z: < <http://www.margaretthatcher.org/document/107332>> (24. 4. 2016)

„Sturgeon: EU exit could trigger demand for Scottish independence referendum“ *BBC News*, 21. 2. 2016g (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-35625067>> (19. 4. 2016).

„The battle for Downing Street“ *The Economist*, 9. 7. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.economist.com/news/britain/21701786-theresa-may-now-seems-most-likely-person-lead-tories-and-country-she-will>> (3. 12. 2016)

„The Liberal Democrats will fight Brexit. Labour is not doing its job“ *theguardian*, 7. 9. 2016b (online). Dostupné z: <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/sep/07/liberal-democrats-fight-brexit-labour-not-doing-job>> (5. 12.2016)

„The Observer view on British politics after Brexit“ *theguardian*, 9. 10. 2016a (online). Dostupné z: <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/oct/08/observer-editorial-theresa-may-britain-post-brexit>> (5. 12.2016)

„UKIP leadership: The contenders to succeed Nigel Farage“ *BBC News*, 15. 8. 2016f (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-36712733>> (5. 12.2016)

„What is the SNP’s position on the EU?“ *Scottish National Party*, (online)a. Dostupné z: <http://www.snp.org/pb_what_is_the_snp_s_position_on_the_eu> (19. 4. 2016).

„What we stand for“ *Liberal Democrats*, (online). Dostupné z: <http://www.libdems.org.uk/about_our_party> (3. 12. 2016)

„Where we come from“ *Liberal Democrats*, (online). Dostupné z: <<http://www.libdems.org.uk/history>> (24. 4. 2016).

„Why Vote Leave“ *Vote Leave, take back control*, (online). Dostupné z: <<http://www.voteleavetakecontrol.org>> (1. 12. 2016)

„Will there be another independence referendum?“ *Scottish National Party*, (online)b. Dostupné z: <http://www.snp.org/pb_will_there_be_another_independence_referendum> (3. 12. 2016)

Adler-Nissen, Rebecca. 2014. *Opting Out of the European Union: Diplomacy, Sovereignty and European Integration*. Cambridge: University Press.

Ahmed, Kamal. „What does 'hard' or 'soft' Brexit mean?“ *BBC News*, 29. 9. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/business-37500140>> (2. 12. 2016)

Bache, Ian, Simon Bulmer, Stephen George. 2011. *Politics in the European Union*. Oxford: University Press.

Baker, David, Pauline Schnapper. 2015. *Britain and the Crisis of the European Union*. New York: Palgrave Macmillan.

Benedetto, Giacomo, Diego Varela. 2013. „Chapter 4: Great Britain.“ Pp. 59-77 in Nicolò Conti (ed.). *Party attitudes towards the EU in the member states: parties for Europe, parties against Europe*. London: Routledge.

Bennett, Asa. „Only two politicians can change the EU referendum result by leading the Brexit campaign“ *The Telegraph*, 19. 1. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/12107580/Only-two-politicians-can-change-the-EU-referendum-result-by-leading-the-Brexit-campaign.html>> (23. 4. 2016).

Bennie, Lynn, Rob Johns, James Mitchell. 2012. *The Scottish National Party: Transition to Power*. Oxford: University Press.

Besch, Sophia, Ian Bond, Agata Gostyńska-Jakubowska, Rem Korteweg, Camino Mortera-Martinez, Simon Tilford. 2016. „Europe after Brexit: Unleashed or undone?“ *Centre For European Reform*, April 2016 (online; Pdf). Dostupné z:

- <http://www.cer.org.uk/sites/default/files/pb_euafterBrexit_15april16.pdf> (21. 4. 2016)
- Brown, Richard. „BREXIT: IT'S TIME LONDON TOOK BACK CONTROL“ *Newsweek*, 24. 6. 2016 (online). Dostupné z: <<http://europe.newsweek.com/london-brexit-devolution-mayor-london-474417?rm=eu>> (2. 12. 2016)
- Browne, Jeremy. 2014. *Why Vote Liberal Democrat*. London: Biteback Publishing.
- Bulmer, Simon. 2008. „New Labour and the European Union 1997-2007: A Constructive Partner?“ *Working Paper*, March 2008 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/arbeitspapiere/bulmer_KS.pdf> (3. 12. 2016)
- Cabinet Office. 2016a. „Alternatives to membership: possible models for the United Kingdom outside the European Union.“ *Policy paper, Part of:EU referendum*, 2. 3. 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/504604/Alternatives_to_membership_-_possible_models_for_the_UK_outside_the_EU.pdf> (1. 12. 2016).
- Cabinet Office. 2016b. „The process for withdrawing from the European Union.“ *Policy paper, Part of:EU referendum*, 4. 3. 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/503908/4538_EU_Series_No2_Accessible.pdf> (1. 12. 2016)
- Calamur, Krishnadev. „The ‘Brexit’ Campaign: A Cheat Sheet“ *The Atlantic*, 23. 7. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.theatlantic.com/international/archive/2016/06/uk-brexit-guide/482730/>> (3. 12. 2016)
- Cameron, David. „The Future of Britain’s Relationship with the EU“ *Chatham House*, November 2015 (online; Pdf). Dostupné z: <<https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/events/special/20151110DavidCameron%20%28NEW%29.pdf>> (1. 12. 2016)
- Carrell, Severin. „Scotland to campaign officially to remain in the EU“ *theguardian*, 3. 3. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/politics/2016/mar/03/pro-eu-vote-would-harm-scottish-independence-ex-snp-deputy-jim-sillars>> (19. 4. 2016).
- Cole, Matt, Helen Deighan. 2012. *Political Parties in Britain*. Edinburgh: University Press Ltd.
- Coleman, Charley. 2016. „Schengen Agreement: A Short History“ *House of Lords – Library Note*, March 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/LLN-2016-0013/LLN-2016-0013.pdf>> (3. 12. 2016)

- Collings, Daniel, Anthony Seldon. 2000. *Britain Under Thatcher*. New York: Longman.
- Conservative Party. 1979. „1979 Conservative Party General Election Manifesto.“ *Conservative Party Manifestos*, (online). Dostupné z: <<http://www.conservativemanifesto.com/1979/1979-conservative-manifesto.shtml>> (19. 4. 2016).
- Conservative Party. 1984. „Conservative Manifesto for Europe: A Strong Britain in a Strong Europe.“ *Conservative Party Manifesto*, (online). Dostupné z: <<http://www.margaretthatcher.org/document/105685>> (18. 4. 2016).
- Conservative Party. 2004. „Putting Britain First.“ *The Conservative European Manifesto*, (online; Pdf). Dostupné z: <<http://conservativeeurope.com/downloads/publications/EuroManifesto2004.pdf>> (18. 4. 2016).
- Corbyn, Jeremy. „Labour is IN for Britain“ *Labour Party*, 14. 4. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.labour.org.uk/blog/entry/jeremy-corbyn-europe-speech>> (20. 4. 2016).
- Daley, Claire, Rachel Maclean. 2015. „UK Political Parties’ Position on the EU“ *Civitas*, September 2015 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.civitas.org.uk/content/files/CIT.3.EU-Political-Parties.pdf>> (3. 12. 2016)
- Daley, Claire, Rachel Maclean. 2015. „UK Political Parties’ Position on the EU“ *Civitas*, September 2015 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.civitas.org.uk/content/files/CIT.3.EU-Political-Parties.pdf>> (3. 12. 2016)
- Dawber, Alistair. „Gibraltar Chief Minister warns Spain 'could pounce' if UK votes for Brexit“ *Independent*, 7. 3. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.independent.co.uk/news/world/europe/gibraltar-chief-minister-warns-spain-could-pounce-if-uk-votes-for-brexit-a6917901.html>> (2. 12. 2016)
- Deacon, David, Dominic Wring. 2016. „The UK Independence Party, populism and the British news media: Competition, collaboration or containment?.“ *European Journal of Communication* 31 (2), 169–184. Dostupné z: <<http://ejc.sagepub.com>> (19. 4. 2016)
- Dedman, Martin J. 2010. *The Origins and Development of the European Union 1945-2008: A history of European integration*. Abingdon: Routledge.
- Delivorias, Angelos. 2015. „A history of European monetary integration“ *European Parliamentary Research Service*, March 2015 (online; Pdf). Dostupné z: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551325/EPRS_BRI\(2015\)551325_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551325/EPRS_BRI(2015)551325_EN.pdf)> (3. 12. 2016)
- Dench, Sally, Jennifer Hurstfield, Darcy Hill, Karen Akroyd. 2006. „Employers’ use of migrant labour“ *Institute for Employment Studies*, April 2006 (online; Pdf). Dostupné z:

<<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download;jsessionid=1859D851774D30AA4435E46E15EB561?doi=10.1.1.612.6491&rep=rep1&type=pdf>> (1. 12. 2016)

Dhingra, Swati, Gianmarco Ottaviano, Thomas Sampson, John Van Reenen. 2016. „The impact of Brexit on foreign investment in the UK“ *Centre for Economic Performance*, June 2016 (online; Pdf). Dostupné z:

<<http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/brexit03v2.pdf>> (1. 12. 2016).

Dhingra, Swati, Thomas Sampson. 2016. „Life after BREXIT: What are the UK's options outside the European Union?“ *Centre for Economic Performance*, 13. 5. 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/brexit01.pdf>> (1. 12. 2016).

Dick, Leonard. 1996. *Elections in Britain Today: A Guide for Voters and Students*. London: Palgrave.

Dinan, Desmond. 2004. *Europe recast: a history of European Union*. London: Lynne Rienner.

Eichengreen, Barry, Charles Wyplosz. 1993. „The Unstable EMS“ *Brookings Papers on Economic Activity*, January 1993 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/1993/01/1993a_bpea_eichengreen_wyplosz_branson_dornbusch.pdf> (3. 12. 2016)

Emerson, Michael. 2011. „Britain, Ireland and Schengen: Time for a smarter bargain on visas“ *Centre for European Reform*, July 2011 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/essay_schengen_july11-144.pdf> (3. 12. 2016)

Evropská komise. 2014. „Annual budget.“ *Figures and documents* (online). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/budget/annual/index_en.cfm?year=2014#execution_use> (3. 12. 2016)

Evropská unie. 2007. „Lisabonská smlouva“ *Úřední věstník Evropské unie C 306. Ministerstvo vnitra České republiky* (online; pdf). Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-lisabonska-smlouva.aspx>> (3. 12. 2016)

Farmer Scientist Network. 2016. „The Implications of ‘Brexit’ for UK Agriculture“ A report for the Yorkshire Agricultural Society, *Farmer Scientist Network*, January 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <http://yas.co.uk/uploads/files/YAS_FSN_Brexit_-_Full_Report.pdf> (1. 12. 2016) (24-25)

Fenton, Siobhan. „Brexit result: Sinn Fein's Martin McGuinness calls for border poll on united Ireland“ *Independent*, 24. 6. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-northern-ireland-eu-referendum-result-latest-live-border-poll-united-martin-mcguinness-a7099276.html>> (2. 12. 2016)

- Fisher, Justin. 1996. *British Political Parties*. London: Prentice Hall Europe.
- Foreign & Commonwealth Office. 2007. „The British Approach to the European Union Intergovernmental Conference, July 2007“ *The Reform Treaty*, July 2007 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/243205/7174.pdf> (3. 12. 2016)
- Forster, Anthony. 2002. *Euroscepticism in contemporary british politics: opposition to Europe in the british conservative and labour parties since 1945*. London: Routledge.
- Gabrisch, Hubert, Karsten Staehr. 2014. „The Euro Plus Pact: Cost Competitiveness and External Capital Flows in the EU Countries“ *The Competitiveness Research Network*, March 2014 (online; Pdf). Dostupné z: <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwp/cebwp1650.pdf>> (3. 12. 2016)
- Gamble, Andrew. 1998. „1: The European Issue In British Politics.“ Pp. 11-30 in , David, David Seawright (Eds.). *Britain For and Against Europe: British Politics and the Question of European Integration*. Oxford: Clarendon Press.
- Gannon, Frank. 2016. „Brexit and research: goodbye EU money and colleagues?“ *EMBO reports* 17 (9): 1237–1238. Dostupné z: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/embr.v17.9/issuetoc>> (1. 12. 2016)
- Geddes, Andrew, Dennis Kavanagh, David Richards, Martin Smith. 2006. *British politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Geddes, Andrew. 2004. *The European Union and British Politics*. New York: Palgrave Macmillan.
- George, Stephen. 1998. *An Awkward Partner: Britain in the European Community*. Oxford: University Press.
- Gifford, Chris. 2014. *The Making of Eurosceptic Britain*. Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- Giles, Chris. „What are the economic consequences of Brexit?“ *Financial Times*, 22. 2. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.ft.com/intl/cms/s/2/70d0bfd8-d1b3-11e5-831d-09f7778e7377.html#axzz43IGzMRBc>> => (1. 12. 2016)
- Gilmour, Ian. 1992. *Dancing with dogma : Britain under Thatcherism*. London: Simon and Schuster.
- Gonč, Vladimír. 2002. *Od "malé Evropy" k "velké Evropě". Dějiny rozšiřování Evropských společenství/Evropské unie, 1950-2002*. Brno: Masarykova Univerzita.
- Goodwin, Andrew. 2016. „Brexit and immigration“ *Economic Outlook* 40 (2): 20–25. Dostupné z: <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-0319.12215/pdf>> (1. 12. 2016)

Gordon, Tom. „Blow for SNP as support for independence falls below referendum level“ *The Herald*, 30. 11. 2016 (online). Dostupné z: <http://www.heraldsotland.com/news/14936903.Blow_for_SNP_as_support_for_independence_falls_below_referendum_level/?ref=mrb&lp=4> (2. 12. 2016)

Gowland, David, Arthur Turner, Alex Wright. 2010. *Britain and European Integration Since 1945: On the sidelines*. London: Routledge.

Gowland, David, Arthur Turner. 2000. *Britain and European Integration 1945-1998: A Documentary History*. London: Routledge.

Grice, Andrew. „EU referendum: Majority of UK public wants 'Brexit', poll reveals“ *Independent*, 23. 11. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/eu-referendum-majority-of-public-now-wants-a-brexit-poll-reveals-a6745561.html>> (2. 12. 2016)

Harris, Tom. „In a post-Brexit Britain, what is the Labour Party actually for?“ *The Telegraph*, 24. 6. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/2016/06/24/in-a-post-brexit-britain-what-is-the-labour-party-actually-for/>> (5. 12. 2016)

Harris, Tom. „The EU referendum is not all about Scotland. Can someone tell the SNP?“ *The Telegraph*, 23. 2. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/newsttopics/eureferendum/12169732/Can-someone-tell-the-SNP-that-the-EU-referendum-is-not-all-about-Scotland.html>> (20. 4. 2016).

Home Office. 2016. „The JHA opt-in Protocol and Schengen opt-out Protocol“ *Policy paper*, April 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/466238/jha-opt-in-background.pdf> (3. 12. 2016)

Horčíčka, Václav, Martin Kovář. 2006. *Dějiny evropské integrace II*. Praha: Triton.

House of Commons. 2012. „The Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union: political issues“ *House of Commons Research Paper 12/14*, March 2012 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP12-14/RP12-14.pdf>> (3. 12. 2016)

House of Lords. 2015. „The UK's opt-in Protocol: implications of the Government's approach“ European Union Committee. *9th Report of Session 2014–15*, March 2015 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld201415/ldselect/ldeucom/136/136.pdf>> (3. 12. 2016)

Hume, Tim, Hilary Whiteman. „London mayor supports 'Vote Leave' in EU“ *CNN Europe*, 23. 2. 2016 (online). Dostupné z:

<<http://edition.cnn.com/2016/02/22/europe/britain-boris-johnson-eu-brexit/>> (19. 4. 2016).

Humphries, Conor, Amanda Ferguson. „How Brexit has suddenly made the prospect of a united Ireland thinkable“ *Independent*, 3. 7. 2016 (online). Dostupné z:

<<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexite-what-it-means-for-northern-ireland-united-eu-referendum-result-irish-passport-a7117166.html>> (2. 12. 2016)

Hunt, Alex, Brian Wheeler. „The UK's EU referendum: All you need to know“ *BBC News*, 18. 4. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>> (20. 4. 2016).

Hunt, Tom, Scott Lavery, Will Vittery, Craig Berry. 2016. „UK regions and European structural and investment funds.“ *Sheffield Political Economy Research Institute*, May 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://ukandeu.ac.uk/wp-content/uploads/2016/05/UK-regions-European-structural-and-investment-funds.pdf>> (1. 12. 2016).

Inkster, Nigel. 2016. „Brexit, Intelligence and Terrorism“ *Survival* 58 (3): 23–30. Dostupné z: <<https://www.iiss.org/-/media/silos/survival/2016/survival-58-3/58-3-04-inkster-cm/58-3-04-inkster-cm.pdf>> (1. 12. 2016)

International Monetary Fund. 2016. „United Kingdom: Selected Issues“ *International Monetary Fund*, June 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2016/cr16169.pdf>> (1. 12. 2016)

Irwin, Gregor. 2015. „BREXIT: the impact on the UK and the EU“ *Global Counsel*, June 2015 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.global-counsel.co.uk/sites/default/files/special-reports/downloads/Global%20Counsel_Impact_of_Brexit.pdf> (1. 12. 2016).

James William. „Cameron urges young Britons to vote against Brexit“ *Reuters*, 7. 4. 2016 (online). Dostupné z: <<http://uk.reuters.com/article/uk-britain-eu-youth-idUKKCN0X32RC>> (20. 4. 2016).

Jenkins, Patrick. „The City of London faces up to the future beyond Brexit“ *Financial Times*, 4. 10. 2016 (online). Dostupné z: <<https://www.ft.com/content/0eba4f78-76b1-11e6-bf48-b372cdb1043a>> (1. 12. 2016)

Jokela, Juha. 2013. „David Cameron's European Policy: Britain Sidelined by Euroscepticism and the Economic Crisis“ *FIIA Briefing Paper 124*, February 2013 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.fia.fi/assets/publications/bp124.pdf>> (3. 12. 2016)

Jones, Robert, A. 1996. *The Politics and Economics of the European Union: an introductory text*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Katwala, Sunder, Jill Rutter, Steve Ballinger. 2016. „What next after Brexit? Immigration and integration in post-referendum Britain“ *British Future*, August 2016

- (online; Pdf). Dostupné z: <<http://www.britishfuture.org/wp-content/uploads/2016/09/What-next-after-Brexit.pdf>> (1. 12. 2016)
- Keep, Matthew. 2016. „EU budget and the UK’s contribution“ *House of Commons*, November 2011 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06455/SN06455.pdf>> (1. 12. 2016).
- Kentish, Ben. „Jeremy Corbyn 'forced to clarify' Labour Party's position on Brexit“ *Independent*, 6. 11. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/jeremy-corbyn-labour-position-tom-watson-article-50-brexit-a7400976.html>> (5. 12. 2016)
- Kierzenkowski, Rafal, Nigel Pain, Elena Rusticelli, Sanne Zwart. 2016. „The Economic Consequences of Brexit: A Taxing Decision“ *OECD Economic Policy Paper*, April 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <<https://www.oecd.org/eco/The-Economic-consequences-of-Brexit-27-april-2016.pdf>> (3. 12. 2016)
- Kirk, Ashley, Michael Wilkinson. „EU referendum poll tracker and odds“ *The Telegraph*, 25. 4. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/2016/03/23/eu-referendum-poll-tracker-and-odds/>> (25. 4. 2016).
- Lang, Arabella. 2013. „Norway’s relationship with the EU“ *House of Commons*, January 2013 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06522/SN06522.pdf>> (1. 12. 2016).
- Lehmann, Matthias, Dirk A. Zetsche. 2016. „Brexit and the Consequences for Commercial and Financial Relations between the EU and the UK“ *European Business Law Review*, June 2014 (online; Pdf). Dostupné z: <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2841333> (1. 12. 2016)
- Leonard, Dick. 1998. „Britská Nerozhodnost – Od Macmillana k Referendu.“ Pp. 243-264 in Martyn Bond, Julie Smithová a William Wallace (eds.). *Význační Evropané*. Praha: Nakladatelství Evropský literární klub.
- Leonard, Mark. 2015. „The British Problem and What it Means for Europe“ *European Council on Foreign Relations*, March 2015 (online; Pdf). Dostupné z: <[http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_128_BREXIT_\(March_-_final\).pdf](http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR_128_BREXIT_(March_-_final).pdf)> (3. 12. 2016)
- Lewis, Oliver. „Lessons from the 1975 EU renegotiation“ *Historians for Britain*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://forbritain.org/bfb060-historians-report-mr_r.pdf> (25. 4. 2016).

- Lippert, Barbara, Peter Becker, Heather Grabbe, Kirsty Hughes. 2001. *Britain, Germany, and EU Enlargement: Partners or Competitors?*. London: Bloomsbury publishing.
- Ludlam, Steve. 1998. „2: The Cauldron: Conservative Parliamentarians and European Integration.“ Pp. 31-56 in David Baker, David Seawright (Eds.). *Britain For and Against Europe: British Politics and the Question of European Integration*. Oxford: Clarendon Press.
- MacLellan, Kylie. „Germany's Schaeuble says Brexit would be economic 'poison' “ *Reuters*, 6. 3. 2016 (online). Dostupné z: <<http://uk.reuters.com/article/uk-britain-eu-schaeuble-idUKKCN0W80AQ>>
- MacShane, Denis. „As Theresa May tries to buy Tory peace Brexit politics heats up “ *EurActiv.com*, 3. 10. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.euractiv.com/section/uk-europe/opinion/as-theresa-may-tries-to-buy-tory-peace-brex-it-politics-heats-up/>> (5. 12. 2016)
- Mason, Chris. „After Brexit, what now for UKIP? “ *BBC News*, 4. 8. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-36973563>> (5. 12. 2016)
- McCann, Kate, Tom Morgan. „Nigel Farage: £350 million pledge to fund the NHS was 'a mistake' “ *The Telegraph*, 24. 6. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/2016/06/24/nigel-farage-350-million-pledge-to-fund-the-nhs-was-a-mistake/>> (1. 12. 2016).
- McCormick, John. 2013. *The European Union: Politics and Policies*. London: Westview Press.
- McTague, Tom. „How Brexit brought UKIP to its knees “ *Politico*, 17. 8. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.politico.eu/article/how-brex-it-brought-ukip-to-its-knees-next-leader-nigel-farage-steven-woolfe-diane-james-lisa-duffy/>> (5. 12. 2016)
- Menon, Anand, Brigid Fowler. 2016. „Hard or soft? The politics of Brexit“ *National Institute Economic Review*, November 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/002795011623800110>> (3. 12. 2016)
- Milne, Ian. 2011. „The Single Market and British Withdrawal“ *The Bruges Group*, February 2011 (online; Pdf). Dostupné z: http://www.brugesgroup.com/images/issues/alternatives_to_the_eu/the_single_market_and_british_withdrawal_pdf.pdf
- Milne, Ian. 2011. *The Single Market and British Withdrawal*. London: The Bruges Group.
- Moore, Lynden. 1999. *Britain's Trade and Economic Structure: The Impact of the European Union*. London: Routledge.

- Moravcsik, Andrew. 1991. „Negotiating the Single European Act: national interests and conventional statecraft in the European Community“ *International Organization* 45 (1): 19–56. Dostupné z: <<https://www.princeton.edu/~amoravcs/library/sea.pdf>> (3. 12. 2016)
- Morgan, Kenneth O. 2008. *Dějiny Británie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Moseley, Tom. „In quotes: Jeremy Corbyn and the EU referendum“ *BBC News*, 14. 4. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-35743994>> (20. 4. 2016).
- Norton, Philip. 1998. „John Mayor.“ Pp. 384–391 in Robert Eccleshall, Graham Walker (Eds.). *Biographical Dictionary of British Prime Ministers*. London: Routledge.
- Oliver, Tim. 2013a. „Europe without Britain: Assessing the Impact on the European Union of a British Withdrawal“ *SWP Research Paper*, September 2013 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2013_RP07_olv.pdf> (21. 4. 2016)
- Oliver, Tim. 2013b. „Why an In-Out Referendum Won't Settle the European Question in British Politics“ *SWP Comments*, May 2013 (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2013C14_olv.pdf> (21. 4. 2016)
- Oliver, Tim. 2015. „To be or not to be in Europe: is that the question? Britain's European question and an in/out referendum.“ *International Affairs* 91 (1), 77–91. Dostupné z: <<https://www.chathamhouse.org>> (21. 4. 2016).
- Ondrová, Drahomíra. 2016. „Smerovanie Veľkej Británie k Európskej únii“ *Politické vedy*, March 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <<https://www.ceeol.com/api/download/downloaddocument?id=79151>> (3. 12. 2016)
- Page, M. Robert. 2011. „Two: Conservative Party and the welfare state since 1945.“ Pp. 23–40 in Hugh M. Bochel (ed.). *The Conservative Party and Social Policy*. Portland, OR: Policy Press.
- Pilkington, Colin, Duncan Watts. 2005. *Britain in the European Union Today*. Manchester: Manchester University Press.
- Pilkington, Colin. 2001. *Britain in the European Union today*. Manchester: University Press.
- Pilotto, Stefano. 2012. „Europe and United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: a peculiar relationship“ *ISPI Analysis*, January 2012 (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.ispionline.it/sites/default/files/pubblicazioni/analysis_94_2012_0.pdf> (3. 12. 2016)

- Pinder, John. 1998. „Předválečné představy o sjednocené Evropě – Britští prorokové.“ Pp. 19-45 in Martyn Bond, Julie Smithová a William Wallace (eds.). *Význační Evropané*. Praha: Nakladatelství Evropský literární klub.
- Piris, Jean-Claude. 2016. „If the UK votes to leaveThe seven alternatives to EU membership“ *Centre for European Reform*, January 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.cer.org.uk/sites/default/files/pb_piris_brexit_12jan16.pdf> (1. 12. 2016).
- Poptcheva, Eva-Maria. 2016. „Article 50 TEU: Withdrawal of a Member State from the EU“ *European Parliament*, February 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/577971/EPRS_BRI\(2016\)577971_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/577971/EPRS_BRI(2016)577971_EN.pdf)> (1. 12. 2016).
- Preston, Christopher. 1997. *Enlargement and Integration in the European Union*. London: Routledge.
- Quackenbush, Casey. „How Brexit Could Split Up the U.K.“ *Time*, 24. 6. 2016 (online). Dostupné z: <<http://time.com/4381190/brexit-ireland-scotland-leave-united-kingdom/>> (2. 12. 2016)
- Reyes, Brian. „Spain would raise Gibraltar ‘the day after Brexit’ – Margallo“ *Gibraltar Chronicle*, 5. 3. 2016 (online). Dostupné z: <<http://chronicle.gi/2016/03/spain-would-raise-gibraltar-the-day-after-brexit-margallo/>> (2. 12. 2016)
- Rifkind, Malcolm. „Why a Brexit would weaken Britain’s power and influence in the world“ *The UK in a Changing Europe*, 6. 5. 2016 (online). Dostupné z: <<http://ukandeu.ac.uk/why-a-brexit-would-weaken-britains-power-and-influence-in-the-world/>> (2. 12. 2016)
- Sandle Paul. „Liberal Democrats vow to fight to stay in EU“ *Reuters*, 21. 9. 2015 (online). Dostupné z: <<http://uk.reuters.com/article/uk-britain-libdems-clegg-idUKKCN0RK15F20150921>> (20. 4. 2016).
- Scotland in Union. 2016. „Scotland, ‘Brexit’ and the UK“ *Scotland in Union Briefing note*. (online; Pdf) Dostupné z: <https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/scotlandinunion/pages/377/attachments/original/1453372484/Brexit_PDF.pdf?1453372484> (2. 12. 2016)
- Seldon, Anthony, Peter Snowdon. 2004. *The Conservative Party*. Stroud: Sutton Publishing.
- Sentance, Andrew. „Four reasons a post-Brexit UK can’t copy Norway or Switzerland“ *The Telegraph*, 10. 6. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/business/2016/06/10/three-reasons-a-post-brexit-uk-cant-copy-norway-or-switzerland/>> (1. 12. 2016)

Seymour, Richard. 2015. „UKIP and the crisis of Britain.“ Pp. 24-90 in Panitch, Leo, Greg Albo (Eds.). *The Politics of the Right: Socialist Register 2016*. London: The Merlin Press Ltd.

Shirbon, Estelle. „Scarred by election flop, British pollsters diverge over Brexit“ *Reuters*, 15. 2. 2016 (online). Dostupné z: <<http://uk.reuters.com/article/uk-britain-eu-polls-idUKKCN0VN0A9>> (25. 4. 2016).

Sims, Alexandra. „ Liberal Democrats gain 15,000 new members after Brexit “ *Independent*, 6. 7. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/liberal-democrats-gain-15000-new-members-after-brex-it-a7123801.html>> (5. 12. 2016)

Smith, J. Martin. 2000. „From Old to New Labour, 1994-2000.“ Pp. 143-162 in Brivaty Brian, Richard Heffernan (Eds.). *The Labour Party: A Centenary History*. London: Macmillan Press Ltd.

Smith, Matthew. 2010. *Policy-Making in the Treasure: Explaining Britain's Chosen Path on European Economic and Monetary Union*. London: Palgrave Macmillan.

Springford, John, Simon Tilford, Philip Whyte. 2014. „The economic consequences of leaving the EU The final report of the CER commission on the UK and the EU single market“ *Centre For European Reform*, June 2014 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.cer.org.uk/sites/default/files/smc_final_report_june2014.pdf> (1. 12. 2016).

Steel, David. „Six ways Nick Clegg steered the Liberal Democrats to disaster“ *theguardian*, 11. 5. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/may/11/nick-clegg-liberal-democrats-disaster-coalition>> (19. 4. 2016).

Stepney, Paul. 2014. „The Legacy of Margaret Thatcher—A Critical Assessment“ *Open Journal of Social Sciences* 2014 (2): 134–143. Dostupné z: <http://file.scirp.org/pdf/JSS_2014011315063698.pdf> (3. 12. 2016)

Stone, Jon. „Ukip policies: Where Nigel Farage's party stands on key issues for General Election 2015“ *Independent*, 7. 5. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/generalelection/ukip-policies-policy-general-election-2015-nhs-housing-economy-tax-immigration-benefits-10179281.html>> (23. 4. 2016).

Strategic Comments. 2016. „The UK Brexit vote and its potential strategic impact“ *Strategic Comments* 22 (3). Dostupné z: <<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13567888.2016.1182805>> (1. 12. 2016)

Sychra, Zdeněk. 2002. „První rozšíření: VB, Irsko, Dánsko.“ in Petr Fiala, Markéta Pitrová (Eds.). *Rozšiřování ES/EU*. Brno: Masarykova univerzita.

The Labour Party. 1979. „The Labour Way is the Better Way.“ *Labour Party Manifesto*, (online). Dostupné z: <<http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab79.htm>> (18. 4. 2016).

The Labour Party. 2009. „European Manifesto.“ *Labour Party Euro Manifesto*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.yourbritain.org.uk/uploads/editor/files/LABOUR_PARTY_euro_manifesto.pdf> (18. 4. 2016).

Thompson, Gavin. 2011. „The European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM)“ *Economic Policy and Statistics*, May 2011 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN05973/SN05973.pdf>> (3. 12. 2016)

Troitiño, David Ramiro. 2009. „Margaret Thatcher and the EU“ *Historical Issues* 6 (4), 124–150. Dostupné z: <http://www.ies.ee/iesp/No6/articles/iesp_no6_pp124-150.pdf> (25. 4. 2016)

UKIP. 2015. „Believe in Britain.“ *UKIP Manifesto 2015*, (online; Pdf). Dostupné z: <<https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/ukipdev/pages/1103/attachments/original/1429295050/UKIPManifesto2015.pdf?1429295050>> (19. 4. 2016).

Úřad vlády České republiky. 2008. „Lisabonská smlouva: konsolidovaný text Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy“ *Odbor informování o evropských záležitostech*, 2008 (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/lis-konsolid-2196.pdf> (3. 12. 2016)

Úřad vlády České republiky. 2016. „Vystoupení UK z EU – Analýza vybraných právních aspektů“ *Evropské záležitosti*, (online; Pdf). Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/Brexit-_pravni-analyza_.pdf> (1. 12. 2016).

Úřad vlády ČR. „Lisabonská smlouva (Co o ní potřebujete vědět)“ *Odbor informování o evropských záležitostech Úřadu vlády ČR*, (online; Pdf). Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/49/14956-lisbonne_2.pdf> (3. 12. 2016)

Urwin, Derek. 1989. *Western Europe Since 1945: A Political History*. London: Longman Pub Group.

Vale, Jon. „Labour Party faces mass exodus of members who voted for Brexit, poll finds“ *Independent*, 23. 9. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-labour-party-poll-eu-vote-leave-members-look-for-another-party-ukip-tories-latest-a7325581.html>> (5. 12. 2016)

Váška, Jan. 2015. „What Can the EU Do to Contain the Risk of the „Brexit““ *Europeum*, January 2015 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://old.europeum.org/images/pdf/vka%20brexit.pdf>> (3. 12. 2016)

Wadsworth, Jonathan, Swati Dhingra, Gianmarco Ottaviano, John Van Reenen. 2016. „Brexit and the Impact of Immigration on the UK“ *Centre for Economic Performance*, May 2016 (online; Pdf). Dostupné z: <<http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/brexit05.pdf>> (1. 12. 2016)

Wallace, Helen. 2012. „The UK: 40 Years of EU Membership“ *Journal of Contemporary European Research* 8 (4): 531–546. Dostupné z: <<http://www.jcer.net/index.php/jcer/article/download/539/359>> (3. 12. 2016)

Whitaker, Andrew. „Independent Scotland could remain in EU after Brexit, leading expert says“ *The Herald*, 30. 10. 2016 (online). Dostupné z: <http://www.heraldscotland.com/news/14831876.__39_Independent_Scotland_could_remain_in_the_EU_after_Brexit_as_successor_state_to_UK__39_/?ref=ar> (2. 12. 2016)

Whitman, G. Richard. „Soft or hard Brexit?“ *European Policy Centre*, 15. 7. 2016 (online). Dostupné z: <http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_6837_softorhardbrexit.pdf> (2. 12. 2016)

Wilkinson, Michael. „Nine Ukip immigration policies explained“ *The Telegraph*, 8. 4. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/politics/ukip/11476780/immigrant-policy.html>> (24. 4. 2016).

Wintour, Patrick. „Jeremy Corbyn: Labour will campaign for UK to stay in the EU“ *theguardian*, 17. 9. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/politics/2015/sep/17/jeremy-corbyn-labour-campaign-for-uk-stay-in-eu>> (20. 4. 2016).

Worley, Matthew. 2009. *The Foundations of the British Labour Party: Identities, Cultures and Perspectives, 1900-39*. Farnham: Ashgate Publishing Limited.

Young, John W. 1985. „Churchill's 'No' to Europe: The 'Rejection' of European Union by Churchill's Post-War Government, 1951-1952.“ *The Historical Journal* 28 (4), 923–937. Dostupné z: <<http://www.jstor.org>> (25. 4. 2016)

Young, John. 2000. *Britain and European Unity, 1945-1999*. London: Palgrave.

Seznam zkratk

ESVO (Evropské sdružení volného obchodu)

EHS (Evropské hospodářské společenství)

ERM (Evropský mechanismu směnných kurzů)

ES (Evropské společenství)

EU (Evropská unie)

OEEC (Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci)

HMU (Hospodářská měnová unie)

JEA (Jednotný evropský akt)

SZP (Společná zemědělská politika)

SZBP (Společná zahraniční a bezpečnostní politika)

MMF (Mezinárodní měnový fond)

ESUO (Evropské hospodářské společenství uhlí a oceli)

UKIP (Strana nezávislosti Spojeného království)

SNP (Strana nezávislosti Spojeného království)

WTO (Světová obchodní organizace)

Abstrakt

Bakalářská diplomová práce se zabývá vystoupením Spojeného království z EU a jeho možnými dopady na předem stanovené oblasti fungování této ostrovní země. V práci jsou popsány okolnosti, které předcházely vyhlášení referenda ve formě chronologického vývoje evropských integračních procesů a britského postoje k nim. Významnou roli v cestě k tzv. brexitu sehrály i jednotlivé politické strany a britská veřejnost. V práci je tedy představen vztah pěti parlamentních stran k evropské integraci i samotnému vystoupení. Třetí kapitola se zabývá problematikou procesu vystoupení, jaké jsou další možnosti spolupráce mezi Spojeným královstvím a EU, a v neposlední řadě dopady na ekonomiku, imigraci, stabilitu a mezinárodní vliv státu. Cílem práce je tedy analýza těchto dopadů, které mohou sehrát důležitou roli v budoucím vývoji Spojeného království.

Klíčová slova: Brexit, Evropská Unie, Spojené království, Evropská integrace

Abstract

This bachelor's thesis is dealing with the exit of United Kingdom out of EU and its possible consequences on the predetermined fields of functioning of this island nation. In the work, the conditions which preceded the announcement of the referendum are described in the form of chronological development of British opinion of integrational processes. Also British political parties and British public played the major role in the progress to, so called, Brexit, therefore, the relationship of five parliamentary parties towards the European integration and the Brexit itself is presented here. The third chapter is dealing with the problematics of the process of leaving EU, what are the other options of cooperation between UK and EU, and last but not least, the consequences for the economy, immigration, stability and international influence of the country. The aim of the thesis is therefore analysing these consequences which may play an important role in the future development of the UK.

Key words: Brexit, European Union, United Kingdom, European integration